

**УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему

**«РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ ДІАЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗА
ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»**

Виконала: здобувач 2 курсу, групи ФлМл20м
Спеціальності 035 Філологія
«Мова та література (англійська).
Медіакомунікації в міжнародних
відносинах»
Федорова Вікторія Сергіївна

Керівник: Галкіна Яна Вікторівна, канд.
філол. наук, доцент кафедри англійської
філології та перекладу

**м. Дніпро
2022**

**УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ**

ЗАВДАННЯ

накваліфікаційну роботу
здобувачу денної форми навчання
освітнього ступеня «магістр» спеціальності 035 Філологія

Федорова Вікторія Сергіївна

(Прізвище, ім'я, по батькові)

**Тема кваліфікаційної роботи: «РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ ДІАЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРАКТИВНИХ
МЕТОДІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»**

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи		Підписи
		за планом	фактично	
1	Закріплення керівника кваліфікаційної роботи	7.09.21	7.09.21	
2	Вибір та обговорення теми кваліфікаційної роботи	10.09.21	10.09.21	
3	Остаточне затвердження теми кваліфікаційної роботи	11.09.21	11.09.21	
4	Одержання завдання на кваліфікаційну роботу у наукового керівника	11.09.21	11.09.21	
5	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	15.09.21	15.09.21	
6	Виконання першого розділу	5.10.21	5.10.21	
7	Виконання другого розділу	1.11.21	1.11.21	
8	Виконання третього розділу	1.12.21	1.12.21	
9	Оформлення висновків і рекомендацій	7.12.21	7.12.21	
10	Оформлення роботи, одержання відзиву	14.12.21	14.12.21	
11	Попередній захист кваліфікаційної роботи	22.12.21	22.12.21	
12	Захист кваліфікаційної роботи	18.01.22	18.01.22	

Дата видачі завдання «11» вересня 2021 р.

Здобувач _____
(Підпис)

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(Підпис)

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № від вересня 2021 р.

Зав. кафедри

Н. В. Зінуква

АНОТАЦІЯ

Федорова В.С. Розвиток комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи за допомогою інтерактивних методів на уроках англійської мови.

У роботі теоретично досліджено та практично перевірено методичні особливості застосування інтерактивних методів на уроках англійської мови з метою розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи.

У роботі уточнені методичні особливості розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи за допомогою інтерактивних методів на уроках англійської мови. Також на основі теоретичних узагальнень була створена модель розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи за допомогою інтерактивних методів на уроках англійської мови. Були розроблені фрагменти уроків англійської мови з застосуванням інтерактивних методів та систему інтерактивних завдань, які спрямовуються на розвиток діалогічної компетентності учнів 10 - 11 класів та, які можна використовувати як фрагменти уроків під час вивчення певних тем, визначених програмою та навчально-тематичним планом.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури (57 джерел) та додатків.

Ключові слова: комунікативна діалогічна компетентність, учні старшої школи, інтерактивні методи, діалогічні уміння.

SUMMARY

Fedorova V. The development of communicative dialogue competence of high school students by means of interactive methods in English lessons.

Methodological features of the use of interactive methods in English lessons were theoretically investigated and practically tested in order to develop communicative dialogue competence of high school students.

The work clarifies the methodological features of the development of communicative dialogic competence of high school students by means of interactive methods in English lessons. Based on theoretical generalizations, a model of development of communicative dialogue competence of high school students with the help of interactive methods for English lessons was created. We have also developed fragments of English lessons using interactive methods and a system of interactive tasks aimed at developing dialogue competence of students 10 - 11 classes and which can be used as fragments of lessons in studying certain topics identified by the program and curriculum.

The work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references (57 items) and appendices.

Key words: communicative dialogic competence, high school students, interactive methods, dialogic skills.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	12
1.1. Поняття «комунікативна діалогічна компетентність» у науковій літературі	12
1.2. Сутність та характеристика інтерактивних методів	21
Висновки до 1 розділу	
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	30
2.1. Методичні особливості розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови	30
2.2. Дослідження шкільної практики розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови	34
Висновки до 2 розділу	
РОЗДІЛ 3 ПРАКТИКА РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	44
3.1. Методичні розробки конспектів уроків з англійської мови з використанням інтерактивних методів спрямовані на розвиток комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи	44
Висновки до 3 розділу	

	7
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	84
ДОДАТКИ	90

ВСТУП

В умовах орієнтації України на євроінтеграцію знання англійської мови стає ключовою компетенцією, необхідною для включення громадян у процес міжнародного спілкування. Успішне оволодіння іноземною мовою сьогодні вже давно стало необхідною передумовою як для отримання цікавої роботи в країні і за кордоном, зміцнення дружби з представниками різних країн, так й для продовження навчання в міжнародних вищих учбових закладах і професійного зростання в обраній області спеціалізації.

Модернізація сучасного освітнього процесу пов'язується із піднесенням рівня володіння англійською мовою на якісно новий рівень, формуванням в учнів комунікативної компетентності. Знання англійської мови асоціюється із здатністю до спілкування та комунікації, у той час як володіння мовою – з діалогічною компетентністю. Формування англомовної діалогічної компетентності кожного учня можна досягти за умови переходу від традиційних, загалом не комунікативних, до інноваційних підходів та методів, що прискорюють процес оволодіння означеною компетентністю.

У системі компетентнісного навчання комунікативна компетентність визначена як здатність учнів застосовувати знання мови у процесі спілкування, у взаємодії з людьми, працювати у групі, користуватися різними соціальними ролями. Володіння комунікативною компетентністю – шлях до успіху і у навчанні, і у дорослому житті.

Основними категоріями компетентнісного підходу є поняття компетенції та компетентності. Зазначені поняття розробляються науковцями та різнобічно розглядаються практиками у різних аспектах та з різноманітних точок зору.

До проблеми формування мовної компетентності завжди зверталися вчені та філософи різних часів Л. Бахман, Л. Вітгенштейн, У. фон Гумбольдт, О. Потебня та Ж.-Ж. Руссо, М. Свен, Ф. де Соссюр. Проте основоположниками комунікативного методу були британські лінгвісти Дж.Фірт і М.Халлідей та американські соціолінгвісти –Д. Хаймс, Дж.Гамперц і У.Лабов.

Ідею навчання мови на комунікативній основі підтримало широке коло науковців, з-поміж них: Г.Е. Піфо; У.Літлвуд; Б.Беляєв, І.Бім, П.Гурвіч, Г.Китайгородська, Ю.Пассов, А.Старков, Л.Биркун, А.Богуш, М.Вашуленко, О.Вишневський, О.Горошкіна, В.Скалкін.

Даному питанню присвячені праці сучасних вітчизняних і зарубіжних учених, таких як В. Артемов, Л. Банкевич, І. Баценко, І. Берман, А. Боковня, В. Бухбіндер, Н.Вишнякова, В.Горбачов, Ю.Гнаткевич, О.Долматовська, Ю.Жлуктенко, В.Коростильов, Е.Мірошниченко, С.Ніколаєва, О.Петрашук, О.Соловова, С.Степащенко, О.Тарнопольський, Н.Форкун, О.Чічкова, С.Шатілов, D. Haums, N. Chomsky, R.Carter, M.McCarthy, R.Ellis, R.Gaims, D.Gardner, M.Lewis, I.Nation, L.Taylor та ін.

Сутність і структуру іншомовної комунікативної компетенції вивчали А.Андрієнко, Г.Архипова, Н.Гез, С.Козак, О.Павленко, Н.Пруднікова, Ю.Федоренко, Н.Чернова та ін. Проблему формування комунікативної компетенції школярів на уроках англійської мови досліджували: О.Бодальов, Ю.Ємельянов, Н.Кузьміна, С.Макренко, Ю.Паскевська, Л.Петровська, Н.Чепелева, В.Черевко та ін.

Різноманітні аспекти освітньої інтерактивної взаємодії у системі учитель – учень досліджували такі науковці: О. Дідух, А. Єрмоленко, З. Імжарова, О. Зима, М. Ліпман, О.Любашенко та О. Попова, А. Нікора, А. Панченков, О. Пометун, О. Пометун і Л. Пироженко, І. Сущенко, М. Тофтул та інші.

Подальшу розробку елементів інтерактивного навчання ми можемо знайти в працях В.Сухомлинського, Ш.Амонашвілі, В. Шаталова, Є.Ільїна, С.Лисенкової та інших.

Актуальність. В освітньому середовищі старшої школи, проблема формування в школярів комунікативної діалогічної компетентності, завжди набувала актуальності. Комунікативна діалогічна компетентність виявляється у здатності успішно користуватися двома видами мовленнєвої діяльності (аудіюванням та говорінням) в процесі спілкування. Вона дозволяє учням всіляко пізнавати навколишній світ та вирішувати життєво важливі завдання.

Незважаючи на значні напрацювання по темі формування комунікативною компетентності учнів, ще залишається відкритим питання ефективного розвитку діалогічної компетентності за допомогою інтерактивних методів. Саме тому одним із актуальних завдань фахівців з методики викладання англійської мови постає дослідження методичних умов ефективного використання інтерактивних методів для розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови, що і обумовило вибір теми нашого магістерського дослідження: «Розвиток комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи за допомогою інтерактивних методів на уроках англійської мови».

Метою роботи є теоретично дослідити та практично перевірити методичні особливості застосування інтерактивних методів на уроках англійської мови з метою розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи.

Мета нашого дослідження передбачає вирішення таких **завдань**:

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми розвитку комунікативної діалогічної компетенції учнів старшої школи на уроках англійської мови.
2. Вивчити сутність та характеристику інтерактивних методів.
3. Виокремити методичні особливості розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.
4. Дослідити шкільну практику розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.
5. Розробити конспекти уроків з англійської мови з використанням інтерактивних методів, спрямованих на розвиток комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи

Об'єктом дослідження є процес розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Предметом дослідження є методичні особливості застосування інтерактивних методів на уроках англійської мови з метою розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи.

Методи дослідження. Нами були застосовані наступні теоретичні методи: аналіз наукової і методичної літератури, проектування; та практичні: спостереження, тестування, вивчення шкільної документації.

Наукова новизна полягає в уточненні методичних особливостей розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови, дослідженні сутності та класифікації інтерактивних методів навчання. Також нами була розроблена модель розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови.

Практична значущість роботи полягає у тому, що її результати можуть бути використані студентами-практикантами або вчителями при підготовці до занять з англійської мови, оскільки нами були розроблені фрагменти уроків англійської мови з застосуванням інтерактивних методів, які можуть бути використані у навчанні учнів старшої школи діалогічному мовленню на уроках англійської мови. Практична значущість роботи також полягає у тому, що ми провели діагностико-констатувальний експеримент, емпіричні результати якого можуть бути використані у дослідженнях проблеми формування та розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови

Апробація. Теоретичні положення нашого дослідження знайшли своє висвітлення на науковій конференції студентів «Молодь України 2022».

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Поняття «комунікативна діалогічна компетентність» у науковій літературі

Поняття «комунікативна діалогічна компетентність» у науковій літературі розглядається у рамках комунікативного підходу. Комунікативний підхід – це інтерактивний метод вивчення іноземних мов, основною метою якого є розвиток навичок розмовної мови та її сприйняття на слух. На відміну від традиційних методів комунікативний підхід спрямований на формування комунікативної компетенції у діалогічному спілкуванні.

Відмінною рисою комунікативного підходу є залучення учнів до живого спілкування за допомогою різних мовних практик. Серед основних принципів, на яких він базується [8, с. 147.] найважливішим є принципи мовленнєвої спрямованості та інтерактивності.

Принципи мовленнєвої спрямованості передбачає, що суть навчання полягає у безпосередньому спілкуванні, яке досягається шляхом практичного відпрацювання мовних комплексів у заданих мовленнєвих ситуаціях. Даний принцип є найголовнішим, адже безпосередня мовленнєва діяльність лежить в основі комунікативного підходу. Він тісно пов'язаний з принципом інтерактивності, згідно якого навчання проводиться у взаємодії з групою, що викликає в учня прагнення до саморозвитку, конкуренцію та збільшує мотивацію до вивчення іноземної мови.

Отже, компетентнісний підхід спрямовується на оволодіння комунікативною діалогічною компетентністю в ході процесу навчання діалогічного мовлення.

Проблема навчання діалогічного мовлення є різноаспектною, тому пов'язана з багатьма науками: філософією, педагогікою, психологією, психолінгвістикою, лінгводидактикою та мовознавством. Саме ці напрямки є основою для науковців, які досліджують діалогічне мовлення.

Діалогічне мовлення і методика його навчання були предметом наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед яких можна назвати А. Алхазішвілі, М. Вайсбурд, І. Зімнюю, О. Міролюбова, О. Петрашук, Р. Мільруд, Ю. Пассова, В. Скалкіна, J. Anderson, N. Bilbrough, L. Dawes, S. Thornbury та ін.

Вчені-філософи Т. Батищев, В. Біблер та М. Каган визначили зміст, структуру та функції зовнішнього та внутрішнього діалогів. Структурно-синтаксичні та функціональні ознаки діалогічного мовлення відтворено у працях: В. Артемова, В. Колодязна, О. Леонтєва, Ю. Пассова, В. Скалкіна, Л. Якубинського. Види й мовні засоби діалогів вивчалися І. Зімньою, А. Мирошніченко.

Фахівці Г. Китайгородська, В. Колодязна, С. Ніколаєва, А. Наконечна, М. Пентелюк, Н. Скляренко, О. Соловова, В. Черниш вивчали розвиток діалогічного мовлення в процесі навчання англійської мови.

Проблема формування комунікативної компетентності широко вивчається мовознавцями та методистами. Серед іноземних дослідників можна виділити Н. Хомського, який вперше ввів поняття «компетентність» у науковий дискурс, І. Шехтера, який розробив емоційно-змістовий підхід до вивчення англійської мови, згідно якого учні не вивчають граматичні правила, а одразу практично використовують вивчений матеріал у діалогічному мовленні.

Розвитком комунікативної компетентності займалися Л. Морська та О. Пометун. Сутність і структуру іншомовної комунікативної компетенції вивчали А. Андрієнко, Г. Архипова, Н. Гез, С. Козак, О. Павленко, Н. Пруднікова, Ю. Федоренко, Н. Чернова та ін. Проблему формування комунікативної компетенції школярів на уроках англійської мови досліджували: О. Бодальов,

Ю.Ємельянов, Н.Кузьміна, С.Макренко, Ю.Паскевська, Л.Петровська, Н.Чепелева, В.Черевко та ін.

Враховуючи розробленість та багатоаспектність проблеми спочатку ми хотіли би уточнити поняття «компетентність» і «компетенція».

Аналіз робіт з проблеми визначення різниці між поняттями «компетентність – компетенція» свідчить, що в освітній науці та практиці прийнято розрізняти ці поняття. Загалом компетенцію розглядається як відчужена наперед задана соціальна вимога (норма) щодо освітньої підготовки спеціаліста, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, а компетентність – як володіння відповідною компетенцією, а також як сформована якість особистості або сукупність якостей і мінімальний досвід діяльності в заданій сфері [42, с. 112].

Для визначення поняття «комунікативна діалогічна компетентність» треба розглянути поняття «діалогічне мовлення». Загалом діалогічне мовлення розглядається як процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Під час спілкування кожен з учасників по черзі виступає як мовець (ініціатор спілкування) і як слухач (партнер по спілкуванню).

Аналіз досліджень підтверджує, що діалогічне мовлення – це процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. В межах мовленнєвого акту кожен з учасників виступає по черзі промовцем і слухачем. Діалог утворюється низкою взаємопов'язаних реплік, що вказують надструктурну, інтонаційну й семантичну завершеність і називають діалогічною єдністю. Діалогічна єдність є одиницею навчання діалогічного мовлення.

Діалогічне мовлення може характеризуватися різними особливостями [25, с.53, 39, с.150], серед яких виокремлюються психологічні, лінгвістичні та комунікативні.

Психологічні:

1. Діалогічне спілкування має двосторонній характер: співрозмовник виступає то в ролі мовця, то слухача.

2. Воно завжди вмотивоване та звернене. Спілкування проходить у безпосередньому контакті учасників, які знайомі з умовами комунікації. Діалог

також передбачає зорове сприйняття і незавершеність висловлювань, які доповнюється позамовними засобами. З їх допомогою мовець виражає свої бажання, сумніви, жаль, припущення, які не варто ігнорувати у навчанні [44 , с.11].

3. Характеризується ситуативністю (співвіднесеністю з реальними чи уявними подіями та життєвим досвідом). Як зазначає Ю.Пассов, що самі зовнішні обставини ситуації можуть у момент мовлення не бути наявними, проте вони є у свідомості комунікантів і обов'язково включені в неї [27, с.159].

4. Також характеризується емоційною забарвленістю, яка проявляється в структурі реплік, доборі лексико-граматичних структур, інтонації.

5. Спонтанність – наступна характеристика діалогічного мовлення, яке майже не передбачуване та неможливо спланувати..

Лінгвістичні особливості: еліптичність (незавершеність діалогу); наявність готових речень та заповнювачів фраз; стягнення та слабкі форми слів.

Серед комунікативних особливостей науковці називають виконання чотирьох комунікативних функцій:

- 1) запиту-повідомлення інформації,
- 2) пропозиція-прийняття/неприйняття запропонованого,
- 3) обмін думками,
- 4) взаємопереконання.

Е.Соловова виділяє такі ознаки діалогічного мовлення як:

1) *реактивність*, яка є причиною важкості оволодіння діалогічним мовленням та зумовлена непередбачуваністю, відсутністю навичок діалогу, залежністю від у вибору логіки спілкування партнера та організації мовних й мовленнєвих засобів;

2) *ситуативність* – мотив говоріння, що передбачає залежність успіху діалогічного мовлення від заданої ситуації та розуміння проблемного завдання. Ситуативність визначає суть і логіку діалогічного мовлення [40, с.239].

І. Бім та З. Корнаєва виокремили наступні показники діалогічного мовлення:

1) кількісні: темп мовлення, паузи хезитації (недостатнє знання лексики, несформованість автоматизації), кількість та ступінь розгорнутості реплік;

2) якісні: чистота мовлення (граматична, лексична та фонетична), різноманітність реплік, використання структурно-функціонального типу діалогу відповідно до ситуації, наявність засобів мовної експресії, індикатори позитивної реакції (засоби вираження солідарності), сигнали стосунків (ставлення співрозмовників один до одного) та завершення комунікації [5].

Діалогічне мовлення здійснює такі функції:

- 1) запит інформації – повідомлення інформації,
- 2) пропозиції – прийняття/ неприйняття запропонованого,
- 3) обміну судженнями, думками, враженнями,
- 4) взаємопереконання/ обґрунтування своєї точки зору [25, с.34]. Кожна функція має специфічні мовні засоби і є домінантною у відповідному типі діалогу.

Таким чином, **комунікативна діалогічна компетентність** – це знання, вміння та здатність ефективно вирішувати комунікативне завдання під час спілкуватися у діалогічній формі у різних сферах і ситуаціях. Вона є однією із складових мовленнєвої компетентності поряд із монологічною, та компетентностями у читанні, письмі та аудіюванні. Мовленнєва компетентність є також складовою комунікативної компетентності, яка включає також мовну (фонетичну, граматичну, лексичну), та навчально-стратегічну компетентності [21, с.590].

На малюнку 1.1. представлена комунікативна діалогічна компетентність у складі іншомовної комунікативної компетентності.

На думку В. Черниш, компетентність у діалогічному мовленні передбачає, вміння планувати, здійснювати й коригувати власну комунікативну поведінку під час іншомовної комунікації у різних типах діалогічних висловлювань відповідно до певної ситуації, мовленнєвого завдання й комунікативного наміру та згідно правил спілкування у конкретній національно-культурній спільноті [43, с.19].

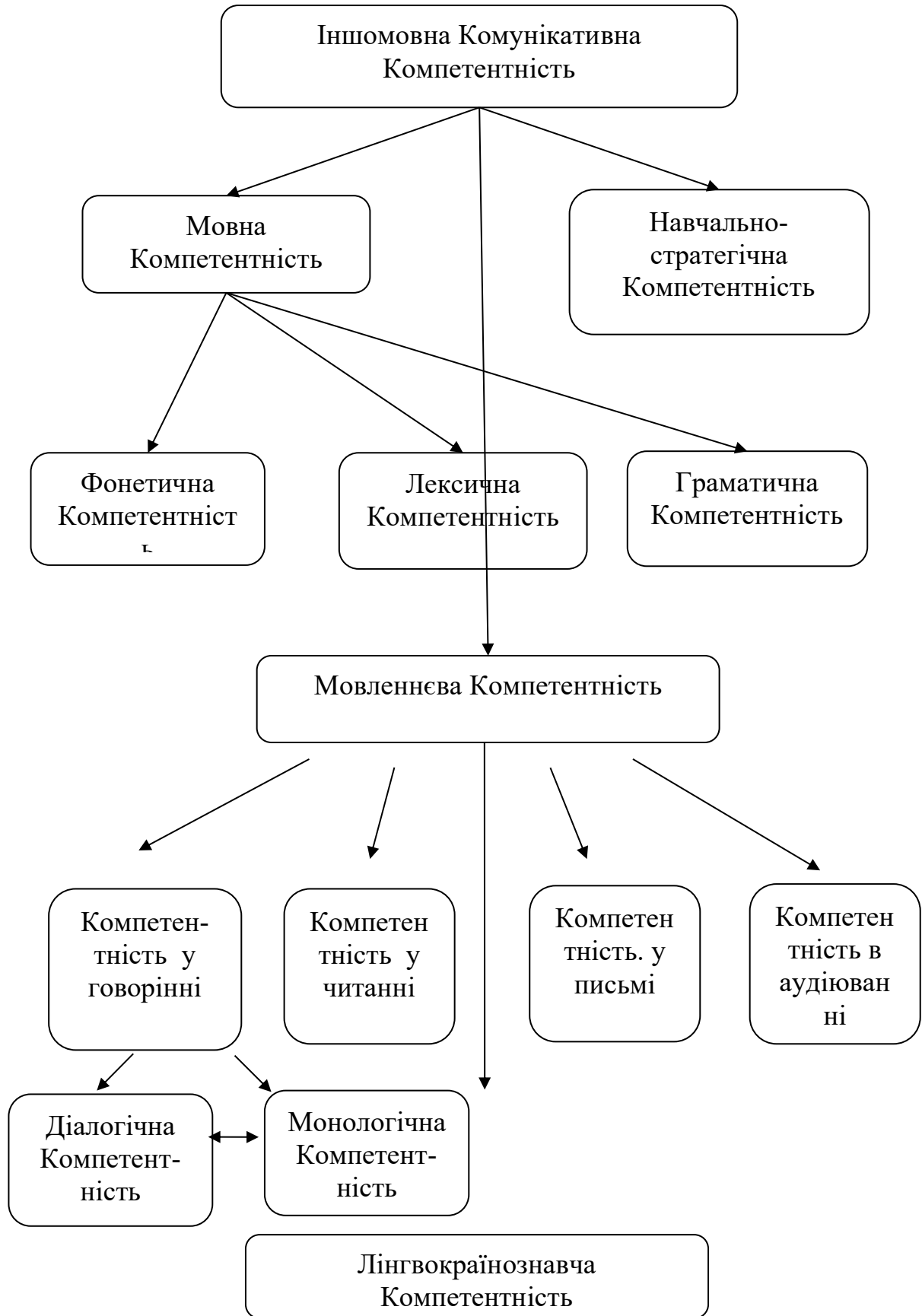

Рис.1.1. Структур іншомовної комунікативної компетентності

Серед складників компетентності у діалогічному мовленні дослідниця називає вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності [44, с.13].

Процес формування комунікативної діалогічної компетентності проходить паралельно з набуттям фонетичних, лексичних та граматичних знань, оволодінням мовними навичками та мовленнєвими вміннями, що супроводжується розвитком комунікативних здібностей [25, с.50].

Комунікативні здібності – це індивідуально-психологічні особливості особистості, що забезпечують ефективну взаємодію й взаєморозуміння між людьми у процесі спілкування чи виконання спільної діяльності [2, с.235]. Комунікативні здібності діалогічного мовлення включають внутрішню мотивацію, здібність комуніканта до організації свого мовлення, орієнтації у ситуації спілкування, здібність пам'ятати почуте, адекватну реакцію слухача на пропозиції інших; вміння не переривати та поважати співрозмовника [44, с.19].

До мовленнєвих умінь діалогічного мовлення відносяться:

- 1) вміння ініціювати і завершувати діалог; підтримувати спілкування; розширювати тему обговорення чи переходити на іншу;
- 2) використовувати стягнені форми діалогічного мовлення;
- 3) запитувати інформацію;
- 4) комбінувати репліки; адекватно та толерантно реагувати на репліки співрозмовника;
- 5) емоційно забарвлювати діалог;
- 6) дотримуватися комунікативної ситуації в межах теми; демонструвати мовленнєву поведінку, характерну для носіїв мови [25, с.51].

Ще однією складовою компетентності у діалогічному мовленні є декларативні та процедурні знання. Декларативними знаннями виступають мовні та мовленнєві знання: фонемні, інтонемні; лексичні одиниці, кліше; граматичні структури, функціональні типи діалогів та їх лінгвістичні особливості; реєстри мовлення та їх мовні особливості, засоби, адекватна мовленнєва поведінка в ситуаціях діалогічного мовлення; різні компенсаторні стратегії в усному діалогічному мовленні на уроках англійської мови [2, с.237].

Отже, аналіз сутнісних ознак діалогічного мовлення дає можливість виокремити наступні складові комунікативної діалогічної компетентності: специфічні діалогічні вміння, мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні вміння.

1) уміння починати діалог, вживаючи відповідну ініціативну репліку (повідомлення, спонукання, запитання);

2) уміння швидко реагувати на репліку співрозмовника, використовуючи репліки, що мають різні комунікативні функції;

3) уміння підтримувати розмову, додаючи до репліки-реакції свою ініціативну репліку;

4) уміння стимулювати співрозмовника до висловлювання, виражаючи свою зацікавленість за допомогою реплік оцінювального характеру;

5) уміння продукувати діалогічні єдності різних видів;

6) уміння продукувати діалоги різних функціональних типів на основі запропонованих навчальних комунікативних ситуацій (в межах тематики, мовного і мовленнєвого матеріалу, визначених чинною програмою для даного класу і типу школи);

7) уміння в разі необхідності (нерозуміння репліки співрозмовника чи утруднення при висловлюванні своєї думки) ввічливо перервати розмову і звернутися за допомогою до партнера або навіть до довідника (розмовника, словника) [25, с.53].

На формування компетентності в діалогічному мовленні впливає рівень сформованості в учнів інтелектуальних умінь, а саме: вміння передбачити можливу фразу співрозмовника, вміння класифікувати, систематизувати і критично оцінювати отриману інформацію та відповідно відреагувати на неї, застосовувати як фактичну інформацію з теми, так і власну точку зору [21, с.590].

Важливу роль при формуванні компетентності у діалогічному мовленні відіграють навчальні вміння: використання електронних засобів, організаційні вміння (самостійного учіння, правильно спланувати свою мовленнєву діяльність),

спонтанно реагувати на репліки співрозмовника, вміння знайти засоби для передачі змісту спілкування, забезпечити зворотний зв'язок [25, с.53].

Компенсаційні вміння діалогічного мовлення – це вміння виходити із складного положення в умовах дефіциту мовних засобів під час спілкування англійською мовою. До таких умінь відносять: використання мовної і контекстуальної здогадок та паралінгвістичних засобів, вміння повернутися до раніше сказаного, передати значення слова, яке учень не знає чи не може пригадати, вміння використовувати синоніми, антоніми, спрощенні фрази, кліше, вживати парафраз, застосовувати адекватні невербальні засоби спілкування, вміння звертатися до співрозмовника по допомогу тощо [44, с.21].

1.2. Сутність та характеристика інтерактивних методів

Поняття «інтерактивні методи» не є новим у дидактиці та методиці викладання іноземної мови, адже ще у двадцятих – тридцятих роках ХХ сторіччя використовувались лабораторне та бригадне навчання, які були дуже подібні до ідеї інтерактивного. Подальшу розробку елементів інтерактивного навчання ми можемо знайти в працях В.Сухомлинського, Ш.Амонашвілі, В. Шаталова, Є.Льїна, С.Лисенкової та інших.

Термін "інтерактивний" походить з англійської і має значення "взаємодіючий". Проте існує декілька підходів до розуміння інтерактивного навчання. Теоретичні та практичні розробки в цій галузі належать В. Гузєєву, А. Гіну, А. Фасолі. Ця низка вчених розглядають інтерактивне як діалогове навчання, оскільки взаємодіяти – це перш за все розмовляти, спілкуватися, вести бесіду або діалог. На їх точку зору, інтерактивне навчання передбачає спілкування учителя з учнем у формі діалогу, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя та учня, хоча можна взаємодіяти з будь-чим, наприклад, комп'ютером або іншою людиною [41, с.106].

Згідно іншого підходу інтерактивне навчання розуміється як взаємодія у діяльності, навчанні учнями між собою. О. Пометун та Л. Пироженко переносять акцент з взаємодії між учителем і учнем на взаємодію в процесі навчання між усіма учнями у групі, колективі або класі. Вони наголошують, що лише за умов активної та постійної співпраці всіх учнів відбувається інтерактивне навчання. Суть полягає в тому, що навчальний процес стає співнавчанням та взаємонавчанням [32, с.112].

Т. Коваль також визначає інтерактивний метод навчання як спосіб колективної взаємодії учасників педагогічного процесу через бесіду, діалог, під час яких відбувається їхня взаємодія з метою взаєморозуміння, спільного розв'язання навчальних завдань, розвитку особистісних якостей тих, хто навчається [10, с.291].

Різноманітні аспекти освітньої інтерактивної взаємодії у системі учитель – учень досліджувались також науковцями: О. Дідух, А. Єрмоленко, З. Імжарова,

О. Зима, М. Липман, О.Любашенко та О. Попова, А. Нікора, А. Панченков, О. Пометун, Л. Пироженко, І. Сущенко, М. Тофтул та інші.

На сьогодні не існує єдиної класифікації інтерактивних методів. Так, Н. Кочубей поділяє інтерактивні методи навчання на ситуативні і неситуативні, враховуючи комунікативний підхід і ситуативність навчальної діяльності як основні критерії формування іншомовної комунікативної компетенції [14, с.133].

На її думку до неситуативних інтерактивних методів можна віднести діалог, опитування, взаємоопитування та мовний портфель учня.

Ситуативні інтерактивні методи можна поділити на дві групи методів: ігрові й неігрові методи. Неігрові методи включають аналіз ситуацій, аукціон ідей, різного плану диспути, дебати, форуми, дискусії, «мозковий штурм». Серед ігрових ситуативних інтерактивних методів виділяє імітаційні (рольові і ділові ігри) і неімітаційні (моделюючі ігри, проектні ігри, тренінги, обмін знаннями) методи [14, с.133].

Т.Коваль пропонує наступну класифікацію інтерактивних методів: групові (фронтальні) і колективно-кооперативні, залежно від способу організації колективної навчально-пізнавальної діяльності.

У групових (фронтальних) методах відбувається навчання однією людиною (здебільшого учителем) групи учнів, які в кожен момент часу працюють разом чи індивідуально над одним завданням із наступним контролем результатів. Колективно-кооперативні методи передбачають організацію навчання в малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою, наприклад метод співпраці в малих групах [10, с.291].

Якщо брати за критерій класифікації спосіб стимулювання і мотивації учіння, інтерактивні методи можна також поділити на ситуативно-тематичні, дискусійні та дослідницькі. Ситуативно-тематичні методи вимагають наявності спеціально створених комунікативних ситуацій, що моделюють реальність, у якій учні виступають активними учасниками. До дискусійних методів відносяться такі як диспути, дебати, форуми, дискусії, «мозковий штурм». Серед дослідницьких

методів можна виділити метод проектів, а також телекомунікаційні проекти [37, с.455].

Серед дослідницьких інтерактивних методів, розрахованих на учнів старшої школи, найбільш ефективними з точки зору засвоєння мовного матеріалу та зацікавленості учнів науковці називають проектний метод, метод “мозкової атаки”, метод Case Study та метод ділових рольових ігор.

Метод проектів розробив на початку ХХ сторіччя американський педагог У. Кілпатрік. Головною метою цього методу є самостійне отримання знань в процесі вирішення практичних завдань та проблем, які спонукали до пошуку необхідної інформації у різних наукових джерелах [26, с.18].

Є. Полат відзначає, що метод проектів передбачає визначену сукупність навчально-пізнавальних засобів та дій учнів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних пізнавальних дій та припускають презентацію цих результатів у вигляді конкретного продукту діяльності. Як педагогічна технологія це є сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю сутністю [31, с.272].

Метод «мозкової атаки» (“мозкового штурму”) застосовується тоді, коли перед колективом стоїть проблема пошуку нових рішень, нових походів до ситуації. Основне її завдання полягає в тому, щоб за невеликий проміжок часу відшукати ряд рішень однієї проблеми. Метод “мозкового штурму” заохочує учнів пропонувати нові й оригінальні ідеї завдяки забороні на критичні зауваження з боку викладача чи інших членів групи на стадії генерації ідей.

Метод Case study полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій, історій, текстів, які називаються «кейсом») для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень учнями. Робота над проблемною ситуацією відбувається в групах, які можна умовно розділити на наступні фази: – аналіз представленого матеріалу, формулювання проблеми; – пошук і збір додаткової інформації (у разі необхідності); – обговорення різних варіантів вирішення проблеми; – вибір кращого варіанту рішення на основі порівняння всіх запропонованих варіантів; – презентація та захист рішення [18, с.177].

Метод ролівої гри. У ході ролівої гри учні вирішують різноманітні проблемні ситуації, які сприяють використанню англійської мови не лише для повсякденного спілкування, а також для вирішення повсякденних завдань. Забезпечуючи формування відповідних видів мовленнєвої діяльності, вони допомагають реалізувати основну функцію вивчення іноземної мови – формування у комунікативної компетенції.

Загалом більшість науковців погоджуються з тим, що інтерактивні методи навчання англійської мови можна поділити на парні, групові, колективні форми взаємодії учнів, спрямовані на формування комунікативних компетенцій [28, с.82, 29, с.378].

Перші передбачають взаємодію двох учасників, групові у малих групах від трьох – п'яти, у великих групах до десяти осіб. Фронтальні – спільну роботу та взаємодію всього колективу [29, с.379] (таб.1.1.).

Таблиця 1.1.

Класифікація інтерактивних форм роботи

Види	Кількість учасників	Характеристика
Парний	2	Парне виконання невеличкого спільного комунікативного завдання
Груповий	3-5 (мала група)	Ускладнена парна робота, або наступний етап, коли дві пари поєднуються задля вирішення спільного комунікативного завдання
	5-10 (велика група)	Різновид командної роботи, де більша кількість учасників об'єднується для виконання конкурентного завдання.
Фронтальний	Весь клас	Може бути заключним етапом

		роботи над складними видами комунікативних завдань, коли треба підвести підсумки.
--	--	---

Робота в парах передбачає виконання спільного комунікативного завдання. Парна робота вимагає обміну думками і дозволяє швидко організувати комунікативну взаємодію: обговорити подію, твір, взагалі інформацію, взяти інтерв'ю один в одного, розпитати партнера, описати події, тощо. Після цього кожен з партнерів доповідає про результати.

Робота в трійках представляє ускладнену парну роботу, коли є непарна кількість учасників. Найкраще в трійках організувати обговорення, обмін думками, підведення підсумків чи навпаки, виділення несхожих думок. Інший вид організації роботи у трійках – це змінювані трійки: всі трійки класу отримують одне й те ж завдання, а після обговорення один член трійки йде в наступну, один в попередню і ознайомлює членів новостворених трійок з набутком своєї.

У груповій роботі існують такі різновиди:

1) розподіл ролей: "спікер" – керівник групи (слідкує за регламентом під час обговорення, зачитує завдання, визначає доповідача, заохочує групу до роботи), "секретар" (веде записи результатів роботи, допомагає при підведенні підсумків та їх виголошенні), "посередник" (стежить за часом, заохочує групу до роботи), "доповідач" (чітко висловлює думку групи, доповідає про результати роботи групи).

2) експертні групи, кожна з яких має певне завдання. Вони працюють самостійно над виконанням свого комунікативного завдання, а при оголошенні результатів рецензують та доповнюють інформацію.

3) різна кількість пар окремо працюють над вправою протягом певного часу (2-3 хвилини), обов'язково доходять до спільного рішення, потім об'єднуються і діляться набутиим. Після цього можна об'єднатися у четвірки, шестірки, у вісімки, або перейти до групового обговорення.

4) Мозаїка. Це метод, що поєднує і групову, і фронтальну роботу. Малі групи працюють над різними завданнями, після чого переформовуються так, щоб у кожній новоствореній групі були експерти з кожного аспекту проблеми.

Інтерактивні методи мають багато переваг як для вчителя, так і для учнів. Серед переваг з точки зору вчителя можна зазначити:

1. Інтерактивні методи сприяють покращенню формування та розвитку мовленнєвих монологічних та діалогічних умінь учнів, стимулюючи швидше і спонтанне використовувати мовного матеріалу, що вивчається більш складним способом.

2. Інтерактивні методи дозволяють учителю лише слухаючи як учні виконують завдання у парах та групах оцінити: вимову, мовні навички з граматики, лексики та мовленнєві вміння та здатності спілкуватися.

3. Інтерактивні методи надають більше можливостей для індивідуалізації та диференціалізації навчання.

4. Застосування інтерактивних методів економить зусилля викладача та роблять навчання справді проблемним, а учнів більш вмотивованими. Учитель має розробити завдання, що відповідають навчальним цілям уроку, теми, курсу, видати інструкцію та слідкувати за його виконанням.

5. Інтерактивні методи заохочують активне навчання, зміщують фокус з навчання, орієнтованого на вчителя, на навчання, орієнтоване на учня.

6. Інтерактивні методи допомагають зробити процес викладання та взаємодії на уроці цікавішим, оскільки живе спілкування є непередбачуваними. Його організація може стимулювати саморозвиток вчителя.

7. Інтерактивні методи економлять час і можуть зменшити кількість кінцевих доповідей, яких вчитель повинен оцінити.

Серед переваг залучення інтерактивних методів для розвитку діалогічної компетентності учнів під час навчання англійської мови можна вказати наступні:

1. Учні практикують мову, яку намагаються вивчити, і використовують її продуктивно та творчо.

2. Учні навчаються колективно у співпраці, заохочують та допомагають одне одному: менш успішні учні вчаться краще розмовляти, просто спілкуючись з іншими більш сильними учнями, вчаться не тільки англійській мові, а й отримувати соціальну підтримку та заохочення ризикувати, вдосконалювати розуміння шляхом обговорення та пояснення.

3. Інтерактивні методи активізують різні стилі навчання. Учні, які вчаться таким чином, добре працюють з іншими і отримують користь від роботи в групах.

4. Інтерактивні методи розвивають мета-когнітивні навички, що стосуються як групової, так і індивідуальної роботи: розбивати складні завдання на частини та етапи, планувати та керувати часом, перевіряти припущення.

5. Інтерактивні методи забезпечують зворотний зв'язок з точки зору однолітків та вчителя.

6. Інтерактивні методи розвивають самостійність, дозволяючи учням приймати власні рішення та різні комунікативні ролі.

7. Учні розвивають навички, які необхідні для роботи у команді: вирішують більш складні проблеми, ніж могли б самостійно, делегують ролі та обов'язки, знаходять приклади для наслідування [28, с.83].

За даними досліджень, інтерактивний вид навчання довів 90% ефективності порівняно з лекціями, з яких засвоюються всього лиш 5% матеріалу, 20% під час роботи з відео/аудіо матеріалами, 30% під час демонстрації. Дискусії мають 50%, практичні види роботи засвідчують 75% [10]. Інтерактивні методи навчання не лише дозволяють ефективно оволодівати знаннями та формувати комунікативні навички, а також стимулюють зростання пізнавальної та навчальної мотивації. Оскільки від пасивного об'єкта впливу учителя, учень перетворюється на активного учасника, суб'єкта пізнання.

На нашу думку, особлива цінність інтерактивного навчання в тому, що учні навчаються ефективній роботі в колективі. На жаль, навіть старшокласники часто не вміють взаємодіяти задля досягнення конкретної навчальної мети, не вміють розподіляти ролі, продукувати та втілювати ідеї, очікують на зовнішнє

керівництво. При методично правильному, спланованому і систематичному застосуванні інтерактивних методів цю проблему можна розв'язати.

Отже, за умови методично грамотного провадження інтерактивні методи навчання дозволяють формувати іншомовну комунікативну компетентність та залучити до роботи всіх учнів класу, сприяють виробленню соціально важливих навичок роботи в колективі, взаємодії, дискусії, обговорення.

Висновки до 1 розділу

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження довів, що комунікативна діалогічна компетентність – це знання, вміння та здатність ефективно вирішувати комунікативне завдання під час спілкуватися у діалогічній формі у різних сферах і ситуаціях. Вона є однією із складових мовленнєвої компетентності поряд із монологічною, та компетентностями у читанні, письмі та аудіюванні.

Процес формування комунікативної діалогічної компетентності проходить паралельно з набуттям фонетичних, лексичних та граматичних знань, оволодінням мовними навичками та мовленнєвими вміннями, що супроводжується розвитком комунікативних здібностей.

Отже, аналіз сутнісних ознак діалогічного мовлення дає можливість виокремити наступні складові комунікативної діалогічної компетентності: специфічні діалогічні вміння, мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні вміння. А саме:

- 1) вміння починати діалог, вживаючи відповідну ініціативну репліку (повідомлення, спонукання, запитання);
- 2) вміння швидко реагувати на репліку співрозмовника, використовуючи репліки, що мають різні комунікативні функції;
- 3) вміння підтримувати розмову, додаючи до репліки-реакції свою ініціативну репліку;

4) уміння стимулювати співрозмовника до висловлювання, виражаючи свою зацікавленість за допомогою реплік оцінювального характеру;

5) уміння продукувати діалогічні єдності різних видів;

6) уміння продукувати діалоги різних функціональних типів на основі запропонованих навчальних комунікативних ситуацій (в межах тематики, мовного і мовленнєвого матеріалу, визначених чинною програмою для даного класу і типу школи);

7) уміння в разі необхідності (нерозуміння репліки співрозмовника чи утруднення при висловлюванні своєї думки) ввічливо перервати розмову і звернутися за допомогою до партнера або навіть до довідника (розмовника, словника).

Інтерактивні методи розуміються як способи та форми взаємодія у діяльності і навчанні учнями між собою. О. Пошетун та Л. Пироженко наголошують на взаємодію в процесі навчання між усіма учнями у групі, колективі або класі. Вони стверджують, що лише за умов активної та постійної співпраці всіх учнів відбувається інтерактивне навчання.

На сьогодні не існує єдиної класифікації інтерактивних методів. Загалом, все науковці погоджуються, що інтерактивні методи навчання англійської мови можна поділити на парні, групові, колективні форми взаємодії учнів, спрямовані на формування комунікативних компетенцій. Вони мають низку переваг порівняно з традиційними.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Методичні особливості розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови

Дослідивши теоретичні основи формування комунікативної діалогічної компетентності та проаналізувавши сутність, особливості та класифікацію інтерактивних методів, ми вважаємо, що розвиток комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови буде ефективним за умови врахування наступних методичних особливостей:

1) Систематичність застосування інтерактивних методів на уроках англійської мови.

Принцип системності є одним з провідних дидактичних принципів. Ось чому регулярність та систематичність залучення різноманітних інтерактивних методів на різних етапах уроку, вивчення матеріалу, теми допомагає учням поетапно формувати та розвивати діалогічні вміння. Учні звикають до різних форм взаємодії, які розвивають різні діалогічні вміння, які є складовими діалогічної компетентності.

2) Поетапність розвитку комунікативної діалогічної компетентності за допомогою інтерактивних методів.

Як нами було висвітлено у параграфі 1.1., комунікативна діалогічна компетентність формується поетапно від простого до складного. Отже, при плануванні різноманітних інтерактивних методів на уроках англійської мови треба враховувати етапи формування діалогічної компетентності.

На першому етапі треба розвивати уміння починати діалог, вживаючи відповідну ініціативну репліку (повідомлення, спонукання, запитання) та уміння швидко реагувати на репліку співрозмовника, використовуючи репліки, що мають різні комунікативні функції.

На другому етапі треба розвивати уміння підтримувати розмову, додаючи до репліки-реакції свою ініціативну репліку та уміння стимулювати співрозмовника до висловлювання, виражаючи свою зацікавленість за допомогою реплік оцінювального характеру.

На третьому етапі інтеракції мають спрямовуватись на розвиток уміння продукувати діалогічні єдності різних видів. На четвертому етапі розвивати вміння вести повноцінні діалоги з різними комунікативними намірами, уміння продукувати діалоги різних функціональних типів на основі запропонованих комунікативних ситуацій (в межах тематики, мовного і мовленнєвого матеріалу, визначених чинною програмою для даного класу і типу школи.

3) Методично грамотна організація та залучення інтерактивних методів на уроках англійської мови.

Для ефективного розвитку комунікативної діалогічної компетентності за допомогою інтерактивних методів учитель має провести певну підготовчу роботу по їх методично грамотній організації. Загалом, вона включає серію заходів, а саме:

1) Учитель завчасно визначає мету та цілі роботи.

2) Учитель складає чіткі інструкції та визначає час.

3) Учитель має враховувати рекомендації по розподілу учнів на пари та групи. Учні можуть працювати у сталих парах, проте рекомендується періодично перерозподіляти сильних, середніх та слабких учнів по командам та групам.

4) Учитель проводить моніторинг та консультування у ході інтерактивної роботи, що дозволяє вчасно скорегувати роботу, допомогти учням, які потребують пояснень, та контролювати хід виконання завдання.

5) Інтерактивні методи мають створювати комунікативні ситуації реального спілкування, які спрямовані на розвиток комунікативної діалогічної

компетентності учнів.

4) На етапі планування та проектування застосування інтерактивних методів учитель має спланувати мовленнєву ситуацію максимально наближену до реальних умов спілкування, яка має проблемний характер, або ситуацію з браком частини інформації, яку необхідно вирішити, доповнити на уроці англійської мови. Оскільки процес навчання є моделлю мовленнєвої комунікації, який має місце у реальному житті. До того ж, комунікативні ситуації мають бути особистісно спрямованими, звертатися до особистого досвіду учнів, обставин їх життя та навчання.

Загалом, виокремленні нами методичні особливості можна представити у вигляді наступної моделі (мал.2.1.):

Рис. 2.1. Модель розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови

Модель розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старших класів засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови, яка представлена на рис. 2.1., являє собою системний й цілісний підхід до організації процесу навчання англійської мови та оволодіння діалогічною компетентністю учнями старших класів. Вона відбиває комплексне уявлення про методіку розвитку означеної компетентності та може слугувати теоретичною основою для проектування та розробка комплексних заходів по розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старших класів засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови.

Отже, для ефективного формування комунікативної діалогічної компетентності засобами інтерактивних методів, треба виконувати виокремлені нами умови, а саме: інтерактивні методи мають систематично застосовуватися на уроках англійської мови, також бути спрямованими на поетапне формування та розвиток діалогічних вмінь. Взаємодія, спілкування та інтеракція учнів має відбуватися в умовах комунікативних або умовно-комунікативних ситуацій проблемного характеру, максимально наближених до реальних умов спілкування, або ситуаціях з браком частини інформації, яку необхідно вирішити.

Інтерактивні методи лише тоді стають ефективним засобом розвитку комунікативної діалогічної компетентності, коли вони методично грамотно сплановані, організовані та проведені. Завдання, яке виконують учні під час роботи у різних формах інтеракції має бути комунікативним та створювати комунікативну ситуацію спілкування під час його виконання.

Як висновок, можна сказати, що ефективність формування комунікативної діалогічної компетентності засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови здебільшого залежить від вчителя та рівня його методичної компетентності. Проте, використання розробленої нами моделі розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старших класів засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови може значно полегшати таке складне завдання вчителя, оскільки вона являє собою системний й цілісний підхід до організації

процесу навчання англійської мови та оволодіння діалогічною компетентністю учнями старших класів.

Теоретичні узагальнення зроблені нами у Розділі 1 та у 2.1 нашої роботи вимагають практичної перевірки та проведення діагностико-констатувального експерименту, що й обумовило наступний етап нашої роботи, результати якої висвітлюються у 2.2.

2.2. Дослідження шкільної практики розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови

Наступний етап нашого дослідження був присвячений дослідженню шкільної практики розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови. Для реалізації цієї мети ми проводили діагностико-констатувальний експеримент, який вимагав застосування комплексу емпіричних методів, серед яких: опитування, анкетування вчителів, спостереження уроків англійської мови, вивчення шкільної документації. Також нами застосовувались метод аналізу та узагальнення. Методи математичної статистики нами не використовувались через невелику вибірку учасників експерименту.

Експеримент проводився нами на базі СШ № 43 м. Дніпро протягом 2021 року та охопив 5 учителів та 68 учнів старших класів. Його метою було виявлення вихідного стану сформованості анломовної комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи та перевірка теоретичних узагальнень щодо вирішення цієї проблеми.

Програма діагностико-констатувального експерименту вирішувала такі завдання:

- вивчення шкільної практики розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови;

- вивчення вихідного рівня сформованості англомовної комунікативної діалогічної компетентності в учасників експерименту;
- перевірка теоретичних узагальнень першого і другого розділів нашої роботи.

Діагностико-констатувальний експеримент проходив у два етапи.

На першому етапі констатувального експерименту ми провели анкетування й опитування вчителів англійської мови, які працюють у школі, з метою з'ясування, які підходи та методи ними використовуються для розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи.

Другий етап був спрямований на визначення рівня сформованості компонентів англомовної комунікативної діалогічної компетентності у старшокласників. З цією метою була застосована сукупність декількох методів та дослідницьких прийомів. Ми проводили спостереження уроків, вивчення звітної учбової документації та конспектів уроків англійської мови для старших класів.

З метою вивчення сучасної шкільної практики розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови ми провели співбесіду та опитування респондентів.

Аналіз результатів опитування виявив, що всі учителі працюють згідно Державного стандарту та програми з англійської мови для 10 – 11 класів, у яких задекларований комунікативний підхід та метою навчання зазначається формування в учнів англомовної комунікативної компетентності, складовою якої є діалогічна компетентність. На жаль, у відповідь на питання чим на їх думку є комунікативний підхід, і чим він принципово відрізняється від інших підходів до навчання англійської мови, більшість вчителів (87%) утруднилися відповісти.

У відповідь на питання: «Які мовні навички та мовленнєві вміння необхідно формувати або розвивати для оволодіння діалогічною компетентністю на рівні визначеним Державним стандартом?», майже всі респонденти (91,34%) вказали вивчення (запам'ятовування) комунікативних зразків, або зразкових діалогів з підручника. Отримані відповіді свідчать про те, що більшість респондентів мають дуже смутне уявлення про склад та компоненти діалогічної компетентності.

Питання про те, які інтерактивні методи або прийому вони використовують найчастіше, виявило, що 45,93 % організують складання діалогів за зразком у парах, 33,67% залучають ігрові прийоми (лексичні та граматичні дидактичні ігри), лише 20,4% залучають учнів до виконання вправ умовно-комунікативного характеру з підручників видавництва Oxford, Cambridge.

Загалом учителі оцінюють рівень сформованості діалогічної компетентності своїх учнів як середній 48,21%, лише 14,74% учнів старших класів мають стабільний рівень B1-B2, майже всі вони додатково займаються з репетиторами або відвідують додатково курси чи школи англійської мови.

На питання про причини такого низького рівня сформованості англійської діалогічної компетентності, 21,98% респондентів зазначили недостатню кількість годин англійської мови, 38,95% лінощі та низьку мотивацію учнів, 39,7% неякісні підручники з англійської мови.

Отже, аналіз результатів опитування виявив недостатню обізнаність учителів про сутність комунікативного підходу та методіку формування діалогічної компетентності згідного цього підходу, порівняно із знанням державної документації.

Наступна методика вивчення сучасної шкільної практики розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи за допомогою інтерактивних методів на уроках англійської мови включала анкетування. Нами була розроблена анкета (Додаток 1), що містила шість відкритих запитань спрямованих на виявлення інтерактивних методів, якими користуються учителі у сучасній українській школі.

Аналіз результатів анкетування показав, що майже 53% вчителів вагаються дати точне визначення поняттю комунікативної діалогічної компетентності, їхні пояснення дуже загальні та розпливчасті. Ще менший відсоток (38%) зазначили три – чотири складові комунікативної діалогічної компетентності вірно, всі інші або не надали відповідь взагалі, або їх відповідь неможна розцінювати як методично грамотну.

У відповідь на третє питання: «Опишіть вашу методіку роботи над

діалогічним матеріалом, або на уроках по розвитку діалогічних умінь», 62,9% учителів зазначили, що загалом спочатку вони спрямовують учнів на читання та переклад діалогу-зразка, який наводиться у підручнику, потім на складання учнями діалогу за цим зразком, з наступним вивчення його на пам'ять.

78% вчителів у відповідь на четверте питання про частоту застосування інтерактивних методів вказали, що вони часто застосовують інтерактивні методи, проте у відповідь на наступне запитання про приклади чи зразки інтерактивних методів та прийомів, які вони використовують у своїй навчальній роботі зазначали лише діалоги, які складають учні за зразком, або відповіді на дискусивні запитання після прослуханого або прочитаного тексту. 24% організують також індивідуальні або парні проекти з їхнім наступним обговоренням у класі.

Найцікавішими для нашого дослідження є відповіді на шосте запитання. Оскільки майже 87,5% учителів не вважають інтерактивні методи ефективними. Серед недоліків залучення інтерактивних методів учителі зазначають: складність організації та проведення, неможливість оцінити роботи окремих учнів, незацікавленість учнів у таких видах роботи, велику кількість попередньої підготовки, втрати навчального часу, який можна використати на вправління.

Отже, ми можемо зробити висновок, що більшість учителів не поінформовані про методику організації інтерактивних методів, не мають цілісного уявлення про комунікативну діалогічну компетентність, етапи її формування, не вміють заохотити учнів до активної співпраці у прах та групах, не знають як можна групувати та перегруповувати учнів при зміні форм інтеракції.

Отримані нами висновки опитування учителів знайшли свою підтвердження на наступному етапі дослідження при безпосередньому спостереженні за уроками та вивчення конспектів уроків.

На другому етапі було проведено спостереження 8 уроків англійської мови у 10 - 11 класах. Проаналізувавши уроки шкільних вчителів Г. Козюбенко, А. Овсієнко, Г. Шклярук, Е. Коземко, О. Будько можна зробити висновок, що вчителі:

1. Користуються завданнями поданими у підручниках майже без змін та

доповнень.

2. Не працюють над формуванням діалогічної компетентності систематично та цілісно. Майже кожен урок присвячений вивченню нового лексичного, або граматичного матеріалу з виконанням некомунікативних вправ за підручником чи робочим зошитом без обов'язкового продуктивного етапу вживання нового лексичного, граматичного матеріалу, що вивчався на уроці. Нажаль, відсутність завдань та вправ, де учні самостійно будують власне висловлювання з використанням нового матеріалу є першим етапом формування діалогічної компетентності.

3. Більша частина роботи присвячена роботі з текстом, читанням, перекладом, відповідями на запитання до тексту. Робота над формуванням адитивної компетентності, яка є невід'ємною складовою діалогічної, майже не ведеться. Якщо учні слухають аудіо записи на уроках англійської мови, то робота з ними побудована так само як і роботи з текстами для читання.

4. Майже ніколи після прочитаного, або прослуханого тексту не задаються дискусійні питання, які спонукають учнів до висловлювання власних думок та обміну враженнями або судженнями. Такі завдання є другим етапом формування діалогічної компетентності.

Вивчення конспектів уроків учителів англійської мови для 10 - 11 класів підтвердив результати опитування та спостереження. Серед видів роботи, запланованих учителями у конспектах уроків, є такий вид як парна робота, проте на меті найчастіше є виконання завдань з підручника у парах, або перевірка відповідей учнів у парах, а не виконання комунікативного завдання.

Отримані нами дані свідчать, що учителі не повністю розуміють сутність та зміст комунікативної діалогічної компетентності, співвідносять її з знанням мовленнєвих виразів та кліше, не усвідомлюють значення та ефективність інтерактивних методів у процесі навчання англійської мови. Формування діалогічних навичок зводиться до імітативних та репродуктивних форм некомунікативного характеру.

На другому етапі ми також вивчали журнали академічної успішності з

англійської мови у 10 - 11 класах з метою виявлення вихідного стану сформованості англомовної комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи.

Дані діагностико-констатувального етапу дослідної роботи з виявлення академічної успішності учнів старшої школи з англійської мови відображені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Рівні академічної успішності учнів старшої школи з англійської мови на діагностико-констатувальному етапі

Рівні успішності	10 - А	10 - Б	11 - А	11 - Б
Високий (10 -12 балів)	12,5	10,7	15,4	16,2
Середній (6 -9 балів)	54,7	61,1	49,5	63,3
Низький (1-5 балів)	32,8	28,2	35,1	20,5

Також вивчення вихідного рівня сформованості англомовної комунікативної діалогічної компетентності в учасників експерименту відбувалося під час спостереження 8 уроків англійської мови.

У якості критеріїв для визначення вихідного рівня сформованості англомовної комунікативної діалогічної компетентності нами були взяті критерії для оцінювання усних відповідей, які використовуються на FCE іспитах. Дані 4 критерії охоплюють наступні показники:

1) Граматика і словниковий запас.

а) здатність використовувати багато різноманітних граматичних структур та відтворювати їх коректно;

б) здатність використовувати багатий словниковий запас доречно

2) Управління дискурсом:

а) здатність поєднувати думки використовуючи слова-зв'язки;

б) здатність організувати висловлювання та складати промову значного об'єму

3) Вимова: здатність правильно і чітко вимовляти звуки, використовуючи відповідний наголос й інтонацію

4) Інтерактивна взаємодія:

а) здатність спілкуватися вільно без пауз на пошук слів;

б) здатність висловлювати думки та брати участь в обговореннях з партнером.

Таким чином, результати нашого спостереження можна представити у вигляді таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Рівні сформованості діалогічної компетентності учнів старшої школи
на діагностико-констатувальному етапі**

Критерії Рівні	10 – А (експериментальний)				10 – Б (контрольний)			
	Крите- рій 1 (%)	Крите- рій 2 (%)	Крите- рій 3 (%)	Крите- рій 4 (%)	Крите- рій 1 (%)	Крите- рій 2 (%)	Крите- рій 3 (%)	Крите- рій 4 (%)
Високий	3,3	2,5	3,8	2,9	2,8	1,9	3,4	2,6
Середній	13,67	12,24	16,34	12,45	15,27	16,1	18,9	11,43
Низький	8,2	7,53	9,85	7,22	7,05	6,81	8,79	5,55

Отже, як видно з таблиці 2.2., загалом домінує середній рівень сформованості англomовної комунікативної діалогічної компетентності за всіма показниками як у контрольному класі (54,7%) так і в експериментальному класі (61,1%). Високим рівнем сформованості англomовної комунікативної діалогічної компетентності володіють лише 12,5% учнів контрольного та 10,7% експериментального класів. В той час як низький рівень мають 32,8% учнів у контрольному та 28,2% в експериментальному класах.

Таким чином, ми можемо зробити висновки про недостатній рівень сформованості англомовної комунікативної діалогічної компетентності в учнів старшої школи. Отримані результати співпадають з висновками, які ми зробили під час першого етапу діагностико-констатувального експерименту про недостатню обізнаність учителів англійської мови стосовно сутності та змісту комунікативної діалогічної компетентності, та неусвідомленість ними значення та ефективності інтерактивних методів у процесі розвитку діалогічних умінь учнів. Зазначені фактори виділяються нами як основні причини недостатнього рівня сформованості англомовної комунікативної діалогічної компетентності в учнів старшої школи.

Аналіз результатів отриманих у ході дослідження практики розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови підтвердив теоретичні узагальнення першого і другого розділів нашої роботи.

У цілому, результати констатувального етапу доводять необхідність застосування методичних особливостей розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови та обумовлюють подальшу розробку конспектів уроків з англійської мови для 10 - 11 класів з використанням інтерактивних методів спрямованих на розвиток комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи.

Висновки до 2 розділу

Другий етап нашої роботи складався з двох етапів: теоретично-узагальнюючий та дослідно-експериментальний.

На теоретично-узагальнюючому ми виокремили методичні особливості розвитку англомовної комунікативної діалогічної компетентності в учнів старшої школи та створили модель її розвитку.

По-перше, інтерактивні методи мають систематично застосовуватися на уроках англійської мови.

По-друге, бути спрямованими на поетапне формування та розвиток діалогічних вмінь.

По-третє, взаємодія, спілкування та інтеракція учнів має відбуватися в умовах комунікативних або умовно-комунікативних ситуацій проблемного характеру, максимально наближених до реальних умов спілкування, або ситуаціях з браком частини інформації, яку необхідно вирішити.

По-четверте, інтерактивні методи лише тоді стають ефективним засобом розвитку комунікативної діалогічної компетентності, коли вони методично грамотно сплановані, організовані та проведені. Завдання, яке виконують учні під час роботи у різних формах інтеракції має бути комунікативним та створювати комунікативну ситуацію спілкування під час його виконання.

Таким чином, використання розробленої нами моделі розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старших класів засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови, яка охоплює виокремлені нами умови, може значно полегшати таке складне завдання вчителя, оскільки вона являє собою системний й цілісний підхід до організації процесу навчання англійської мови та оволодіння діалогічною компетентністю учнями старших класів.

Програма діагностико-констатувального експерименту вирішувала такі завдання:

- вивчення шкільної практики розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови;
- вивчення вихідного рівня сформованості англійської комунікативної діалогічної компетентності в учасників експерименту;
- перевірка теоретичних узагальнень першого і другого розділів нашої роботи.

Діагностико-констатувальний експеримент проходив у два етапи.

На першому етапі констатувального експерименту ми провели анкетування

й опитування вчителів англійської мови, які працюють у школі, з метою з'ясування, які підходи та методи ними використовуються для розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи.

Другий етап був спрямований на визначення рівня сформованості компонентів англомовної комунікативної діалогічної компетентності у старшокласників. З цією метою була застосована сукупність декількох методів та дослідницьких прийомів. Ми проводили спостереження уроків, вивчення звітної учбової документації та конспектів уроків англійської мови для старших класів.

Результати діагностико-констатувального експерименту дозволили нам зробити висновок, що більшість учителів не поінформовані про методіку організації інтерактивних методів, не мають цілісного уявлення про комунікативну діалогічну компетентність, етапи її формування, не вміють заохотити учнів до активної співпраці у прах та групах, не знають як можна групувати та перегруповувати учнів при зміні форм інтеракції.

Діагностика сформованості англомовної комунікативної діалогічної компетентності учнів 10 А та 10 Б класів виявила, що загалом домінує середній рівень сформованості англомовної комунікативної діалогічної компетентності за всіма показниками як у контрольному класі (54,7%) так і в експериментальному класі (61,1%). Високим рівнем сформованості англомовної комунікативної діалогічної компетентності володіють лише 12,5% учнів контрольного та 10,7% експериментального класів. В той час як низький рівень мають 32,8% учнів у контрольному та 28,2% в експериментальному класах.

Таким чином, ми можемо зробити висновки про недостатній рівень сформованості англомовної комунікативної діалогічної компетентності в учнів старшої школи.

РОЗДІЛ 3 ПРАКТИКА РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

3.1. Методичні розробки конспектів уроків з англійської мови з використанням інтерактивних методів спрямовані на розвиток комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи

Отримані нами теоретичні узагальнення та результати вивчення шкільної практики розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови обумовили необхідність розробки:

1) інтерактивних завдань, які спрямовуються на розвиток діалогічної компетентності учнів 10 - 11 класів та, які можна використовувати як фрагменти уроків під час вивчення певних тем, визначених програмою та навчально-тематичним планом;

2) конспектів уроків, що містять такі складні інтерактивні методи як груповий проект, Rotating trios, Think – Pair - Share.

Вивчивши програму та навчально-тематичний план з англійської мови, ми розробили ряд наступних інтерактивних завдань з різних тем, які вивчаються на протязі 10 - 11 класів. Ці теми включають: customs and traditions, the way we study, future plans, environmental issues, fashion and style, healthy food and eating habits.

При плануванні інтерактивних завдань ми спиралися на виокремленні нами у пункті 2.1. методичні особливості, а саме:

1) Систематичність застосування інтерактивних методів на уроках англійської мови.

2) Поетапність розвитку комунікативної діалогічної компетентності за допомогою інтерактивних методів.

3) Методично-грамотна організація та проведення інтерактивних методів на уроках англійської мови.

4) Створення комунікативних ситуацій реального спілкування, які спрямовані на розвиток комунікативної діалогічної компетентності учнів.

Інтерактивні завдання

Розроблені нами інтерактивні завдання є фрагментами уроків, тому що вони представляють собою систему з взаємопов'язаних завдань, які логічно узгоджені та методично грамотно побудовані за принципом від простого до складного.

Окремі інтерактивні завдання складаються із вправ з різними типами взаємодії. Спочатку комунікативне завдання виконується індивідуально, потім у парі, наприкінці у групі. Деякі завдання представляють так званий «mingle», або коли учні працюють всім класом, але не фронтально, а спілкуючись з однокласниками окремо, задаючи питання та занотовуючи відповіді для подальшого обговорення у парі або групі.

Розроблені нами завдання у залежності від цілей конкретного уроку, вивчення теми, можна використовувати на різних етапах навчання: на початку вивчення, для активізації опорних знань, для вправління у вживанні вивченого лексичного або граматичного матеріалу, на уроках по формуванню вмінь читання на етапі обговорення прочитаного або перед читанням тексту.

Всі розроблені нами завдання спрямовуються на розвиток комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи.

Перші завдання з теми *Customs and Traditions*.

Task 1. Interaction type: group - pair

1. In small groups, discuss what you know about these festivals:

Carnival, Easter, Guy Fawkes Night, Chinese New Year, Eid, Diwali, Christmas, Thanksgiving, Passover, Pancake Day

2. Read the pieces of information about some of the festivals.

3. Make a pair from the other group and swap the information on the festival that you know.

Task 2. Interaction type: pair – small group - class

1. As a home task preparation: find 2 facts about any country in the world dealing with food, dress, music, sports, drink.

2. Swap your information with a partner. Be ready to report it back.

3. Make a group of 4 pupils and report the facts that you learnt from your partner.

In your group decide which facts are the most interesting.

4. Share the most interesting facts with the whole class.

Task 3. Interaction type: individual - pair – class

1. Think of the cultural activities you take part in: what you do, places you go (*cinema, theatre, concert, galleries, museums, etc*).

Specify the film, plays and exhibition.

2. In you pair swap the information.

3. Mingle with the rest of the class and find out everyone's favorite painting, music, spot.

Наступні завдання на тему The way we study.

Task 1. Interaction type: pair – small group – class

1. In pairs, compare the way you study, including these categories:

Notes, dictionaries, reference books, speaking in class, asking questions, handouts, learning techniques

2. In small groups, discuss the advice you would give to a student who wants to learn a new language. Make up top 5 suggestions for effective study.

3. Share your tips in class, agree on three most effective ones.

Task 2. Interaction type: rotating groups

1. Study the statement and stand near that one you mostly agree with: *The best way to learn a foreign language is to go to a foreign country*

The best way to learn a foreign language is to speak it

As a beginner, you are bound to make a lot of mistakes, and it is OK

If you don't learn a foreign language as a child, you will never be fully

proficient in its grammar

2. Clear up in the group that all of you understand it in the same way. Read the materials and talk them down in the group.

3. Two members from each group move clockwise and counterclockwise to form new groups and share what they have learned.

Task 3. Interaction type: groups

1. In groups, answer the question: *Why do people study English?*

Give 5 – 6 reasons why people learn foreign language.

2. In groups, read Top 10 reasons to learn English and compare them to yours.

1) *For education;* 2) *For job and career;* 3) *For travelling;* 4) *Life skills;*

5) *For self-development and mental stimulation;* 6) *To get new experiences;*

7) *To earn more money;* 8) *Communication with people all over the world;*

9) *For pleasure: to enjoy the latest movies, books, and TV.*

3. Match a reason with the explanation below

Learning English makes travel easier. You can travel to any English speaking country without the need of have a translator.

I want to find a well-paid job. Employers are expecting you to speak one of the more widely spoken languages.

I want to get promotion at my job. You need a second language to get paid more. So there are strong financial rewards for knowing the language.

A lot of educational information is in English; therefore to have access to this material or maybe communicate with other students it is necessary to have knowledge of English.

Learning a language is an excellent mental stimulation. The brain is like a muscle, if you don't use it, you lose it.

I can talk with people from different countries and cultures. I can watch their movies, listen to their music, visit their countries, read their literature and chat with them.

The Internet is a great way to make new friends. I can chat online or communicate through social networking sites. English is also helpful if you are going to move to a different country because it is a “global language”

I want to watch all the best movies, TV programs, and books that come out in English before they are translated into many other languages. And songs tend to be better when you can truly understand them.

4. Think of your personal reasons and explanations why you learn English.

I learn/study English for _____ because I want to _____
(reason)

5. How do you learn English? What do you do to learn it?

Tick the activities you do. Ask and tell how often you practice them.

_____ study English at school/ institute/ university

_____ attend English courses

_____ learn English on my own

_____ study grammar and do exercises

_____ read books in the original

_____ listen to the BBC news

_____ communicate with the English speaking people

_____ learn new words by heart daily

_____ translate English songs

_____ read books about history of Great Britain, its traditions and customs

_____ use different Internet programs and resources such as Skype, ICQ, Facebook

_____ read poems of English writers in the original and learn them by heart

Завдання з теми Future plans.

Task 1. Interaction type: individual - pairs

1. Fill in the table.

2. In pairs, ask your partner about his/her plans for the future. Report your partner's plans in class.

My life	In 1 year's time	In 10 year's time	In 30 year's time
Job			
Family			
Housing			

Task 2. Interaction type: mingle - group

1. Take out a stripe with a little prediction.
2. Mingle around the class and find students with the prediction on the following categories: *technologies, space, people, planet.*

Computers will take over the world.
 Time travel will be possible.
 We will find life in other solar systems.
 Babies will be genetically modified.
 Unintelligent clones will do all the hard work.
 Disease will be eliminated.
 People will live on Mars.
 A comet will wipe out life on Earth.
 We will learn how to travel at the speed of light.
 English will be the only language in the world.
 There will be no more war.
 Everyone will live to be 200.
 The environment will be destroyed.
 Everybody will be dark skinned.

3. In groups, compare the other pupils' opinions on the predictions.
4. In class, speak about the most probable prediction, share your opinions.

Завдання з теми Environment

Task 1. Interaction type: individual – pairs – groups

1. Individually match the environmental problems with what you see in the pictures (Appendix B)

*Air, water and soil pollution; the growing amount of waste;
 the "greenhouse effect"; the thinning of the azon layer;
 local environmental problems such as noise and litter*

2. In pairs, rank the following problems facing the world's environment

according to your understanding of their importance.

3. In groups, discuss these issues giving your reason.

1. Are there any environmental problems where you live?
2. Do you think we can reduce pollution?
3. Do you recycle useful materials?
4. How would you improve the environmental situation in your area?

Task 2. Interaction type: individual – pairs - groups

1. Individually, think of the main threats facing our environment and how they can be avoided.

2. In pairs, discuss the questions, comparing your answers.

3. In groups, write a Green Party manifesto, giving your proposals for an environmentally friendly lifestyle.

Завдання з теми Fashion.

Task 1. Interaction type: individual – pairs - groups

1. Individually, pick up two – three questions and answer them about yourself.

Where do you buy your clothes?
 What is the most expensive garment you've ever bought?
 What is good and bad taste in clothes?
 Who is the best-dressed person in the class?
 Which countries are the most influential in fashion?
 What do you think of the fur trade?
 What famous designers do you know about?
 What is a 'fashion statement'?
 Do you ever make your own clothes?
 What piece of clothing would you most like to buy?
 What piece of clothing would you most hate to wear?
 Is fashion important? Why (not)?
 What do clothes tell you about the person wearing them?

2. In pairs, swap your fashion views.

3. In groups, ask these questions your peers.

Task 2. Interaction type: pairs - groups

1. In pairs, discuss:

Why do people wear uniform? Have you ever worn one?

Tell when it was, and why you wore it.

How is a uniform different from a dress code? What is dressing down?

2. Here is a list of people who dress in a particular way: *Hip Hop band, grunge kids, ravers, new age people, Goths, surfers, punks.*

Describe how they dress. Can you think of any more.

3. In groups, describe any people dressing uniform, and let your peers guess who they are.

Завдання з теми Food and Eating Habits

Task 1. Interaction type: individual – pairs

1. Individually, think of what you ate and drank yesterday.

2. In pairs, swap your information. Decide which of you have the healthier diet.

Task 2. Interaction type: mingle

1. Mingle around the class and ask your group mates the following questions.

Take notes while you mingle.

Are you a good cook? What is your speciality? What is your favourite fruit? What's the most expensive thing you've ever eaten? What do you think of British food? What's a typical dish of your country? What topping do you like on pizzas? Who does the cooking at home?

2. Report back what you found out about your group mates.

Task 3. Interaction type: mingle

1. Mingle around the class and ask your group mates the following questions.

Take notes while you mingle.

How much tea or coffee do you drink every day?
Have you ever tried (Indian/Japanese/Greek) food?
What is your biggest meal of the day?
How much do you spend on food every week?
What do you eat for breakfast?
Do you eat free-range eggs?

Do you eat health food?
How often do you eat out?
Do you like fish and chips?
Do you prefer Coke or Pepsi?
Where do you buy your food?
Do you eat a lot of chocolate?

2. In a group, survey the results you have got.

Task 4. Interaction type: groups – pairs – groups.

1. In groups, find out how many different kinds of restaurant your group mate have been to: Chinese, Greek, Italian, American, Thai, etc.
2. In pairs, describe your last visit to a restaurant in details
when and where, the food and drink, who you were with, the décor, the waiter, the music, what you talked about, the other people there
3. In groups, report what you have learnt about your partner. Agree on the best restaurant.

Task 5. Interaction type: groups – pairs.

1. Group pupils into two groups A and B.
2. Pupils A create a menu and include starters, main course, side dishes, desserts, and drinks. Don't forget the prices.
3. Pupils B you are group of friends casting a party. Discuss the menu you want to order include starters, main course, side dishes, desserts, and drinks.
4. In pairs A and B order a menu and discuss the dishes for a party.

Розробки конспектів уроків з застосуванням інтерактивних методів.

Ми розробили п'ять конспекти уроків з таких тем:

- 1) Travelling Ukraine. Unusual Touristy Destinations in Ukraine.
- 2) Learning foreign languages.
- 3) Spare time hobbies and interests.
- 4) Holidays and festivals.
- 5) Environmental issues.

Розроблені нами конспекти уроків містять різні види інтерактивних вправ, які утворюють логічний й послідовний план уроку. При їх розробці й плануванні ми керувалися моделлю розвитку комунікативної діалогічної компетентності.

Вони побудовані з урахуванням всіх методичних особливостей, виокремлених нами у 2.1. цієї роботи. Матеріал уроків та робота з ним по розвитку діалогічної компетентності будується поетапно згідно методики роботи

з діалогічними вміннями. С початку учні вправляються у реплікуванні (перший етап), потім вони переходять до складання діалогічних єдностей (другий етап), на третьому етапі учні укладають міні-діалоги. На завершальному етапі відбувається реальне спілкування у формі обговорення почутого або дискусії, у яких учні продукують власні висловлювання у ситуаціях комунікативного характеру.

Як видно із конспектів запропонованих уроків, робота по розвитку діалогічної компетентності побудована на принципі систематичного застосування інтерактивних методів на уроках англійської мови. Також уроки побудовані методично грамотно від простого до складного. На першому етапі уроків завжди заплановане повторення лексичного матеріалу з теми з метою активізації опорних знань, другий етап містить введення нової інформації по темі уроку з наступним її обговоренням.

Третій та четвертий етапи уроків сплановані з врахуванням четвертої методичної умови, а саме: «створення комунікативних ситуацій реального спілкування, які спрямовані на розвиток комунікативної діалогічної компетентності учнів», оскільки містять серію з умовно-комунікативних та комунікативних вправ, які створюють ситуації реального спілкування, в яких присутній або брак інформації, або вимагається обмін думками та враженнями чи особистим досвідом.

Перший з запропонованих уроків містить розробку групового проекту, яка складається з трьох частин.

1. Підготовчий етап, на якому учні розділяються по групах та обирають тему проекту.

2. Групова робота над проектом, яка ведеться з урахуванням всіх вимог до проектів таких типів. Вимоги представлені у таблиці для оцінювання, яка одночасно є планом та вимогами до рівня виконання проекту, а також слугує критеріями для групового оцінювання.

Отже, робота над проектом побудована таким чином, що учні завідомо знають критерії та самостійно можуть оцінити успішність власного проекту, також оцінку виставляє не вчитель, а однокласники виходячи з означених критеріїв.

Також прозорість вимог та оцінювання створює атмосферу, що стимулює зріст навчальної мотивації та відчуття справедливості.

3. Власне презентація проектів з наступним їх обговорюванням у класі. Під час презентації кожен член групи має презентувати свою частину проекту, таким чином можна оцінити індивідуально роботу кожного учасника. Учням завжди цікаво обговорювати проекти створені своїми однолітками, під час чого кожен має право висловити власну думку. Критерії оцінювання допомагають зробити це аргументовано.

4. Фидбек (зворотній зв'язок). На завершальному етапі, відбувається обговорення позитивних та слабких сторін проектів, що спонукає учнів наступного разу підготуватися краще.

№ 1

Theme: Travelling Ukraine. Unusual Touristy Destinations in Ukraine.

Objectives: to develop dialogue skills: communication and collaboration skills, critical thinking, and creativity; to deepen lingual-cultural competency

Agenda: Preparatory stage.

1. Assessment rubrics for the group project.
2. Project presentations.
3. Peer review.

Preparation

1. Study the functional and substitution table *How to speak about tourist attractions*. Make sure you know the meaning of the vocabulary

2. Use the functional and substitution table as a plan for your project.

How to speak about tourist attractions

I. What is it? Why is it famous?	A popular tourist attraction/ must-see place in is <i>old castle/palace/ ancient temple/ magnificent cathedral (church, chapel, monastery)</i> It is one of the most <i>popular historical city (monument)/ touristy area/ national park (art gallery, museum)/ natural</i>
---	---

	<p><i>wonder</i></p> <p>It is well-known for its <i>town hall/ local market/ sea port/ shopping center/ amusement park/ glamorous night life</i></p> <p>It is famous for being <i>cultural heritage/ distinctive/ great/ important (unique) man-made object/ example of traditional architecture</i></p> <p>What makes it so special is <i>brehtaking and stunning view/ unspoilt nature/ fascinating and spectacular scenery/ impressive and significant look/ peaceful and tranquil/ mysterious atmosphere</i></p>
<p>II. Facts and History</p> <p>Where is it?</p> <p>How old is it?</p> <p>How does it look?</p>	<p>It is located in the <i>western/eastern/southern/northern part of</i></p> <p>It is <i>near the .../ close to .../(not) far from/km away from....</i></p> <p>It is situated by the sea/ on the river .../ on the coast of .../ in the country/ in the centre of</p> <p>It is years old.</p> <p>It was <i>built/ designed/ constructed/ opened/ discovered in</i></p> <p>Later it was <i>turned into .../ destroyed/ renovated in</i></p> <p>It is m tall/high. It is km in length. It weighs about ... tones.</p> <p>It looks like</p>
<p>III. What can people see and do there?</p> <p>Why is it worth visiting?</p>	<p>..... million tourists come here every year.</p> <p>Visitors can <i>explore the local culture/ eat traditional food/ enjoy the natural beauty (lots of night life)/ engage into recreation activities</i></p> <p>Tourists/people <i>like to wander along the streets/ look at .../ take lots of photos of ... / go shopping / take a walking (river) tour along ...</i></p> <p>It is popular with tourists because they can <i>go on an excursion/ escape from the hectic city routines/ go to a concert (theater)/ visit useum (art gallery)/ relax on the wonderful beach/ get a suntan</i></p>

It offers a huge range of entertainment/ recreation/ shopping facilities.

It represents the past and is full of historic evidences.

It is an important national and cultural object that introduces the local culture.

The most noticeable/outstanding feature about it is ... that is why it gives an impression of .../

It makes you feel so you can get memorable experience..... is the first thing one notices about it. So you get the feeling that....

Procedure:

I. Assessment rubrics for the group project.

Go through the following assessment rubrics to make sure you understand the main points for the analysis and assessment:

Assessment rubrics for the group project

Categories		Gr.I	Gr.II	Gr.III
I. Content	1. Covers 3 point plan: <ol style="list-style-type: none"> 1) What it is and why it is famous for; 2) Facts and history; 3) What tourists can see and do there. 2. Adapted material clear to the audience			
II. Language & grammar	1. Key vocabulary on the topic. 2. Grammar: Present Simple Active and Passive. 3. No pronunciation, grammar mistakes.			
III. Presentation	1. Eye contact with the audience, speaking from the memory. 2. Introductory and summary presentation cliches. 3. Visuals: photos, videos. 4. Product: a leaflet.			
IV. Peer collaboration	1. Participation in peer review. 2. Participation in the closing discussion.			

II. Project presentations.

Task for audience groups:

1) while listening to your peer group project assess their presentation according to the rubrics.

2) After the presentation ask 1 – 2 questions on the presentation.

III. Peer review.

1) Comment on the unusual touristy destinations you would like to visit after today's presentations.

2) Assess and comment on the presentations of your peer groups.

№ 2

Theme: Learning Foreign Language

Objectives: to develop dialogue skills;

to find out students learning styles

to discuss students learning experience

Agenda: 1.Reasons to study English.

2. Styles of learning.

3. Personal learning experience.

Procedure

1. Ask and answer these questions with a partner:

How many languages do you speak?

Are you studying any foreign language at the moment?

How long have you been studying it?

When and why did you start learning it?

2. Do a *Language Quiz* individually first then compare your answers with a partner

1. Which language is spoken by the most people in the world?

a) Spanish b) Mandarin Chinese c) English

2. How many people speak English nowadays?

a) 760 millions b) 840 millions c) one billion

1/4 of the world's population speaks at least some English. Geographically, it is the most widespread language on earth, second after Chinese. It is the official language of the UK, of Australia and New Zealand, it is used as one of the official languages in Canada, the South Africa, the Irish Republic. The US doesn't have an official language. There are 24 different dialects of English in the US.

Text 2

It is very necessary and important to learn English now, because English is the language of the planet. 840 million people all over the world use it.

English is the official language of 67 countries. The native speakers of English live in Great Britain, Australia, New Zealand and the USA. As a second language it is used in the former British and US colonies. Besides, millions of people study and use English as foreign language.

About 4,000 words are added to the dictionary each year. The two most common words in English are «I» and «you». 11% of the entire English language is just the letter E.

The rise of English is a story of a wonderful success. When Julius Caesar landed in Britain in the 5th century, English was already spoken by the people, who inhabited Great Britain, but they were not many and their English was not the language we know today. Nearly a thousand years later at the end of the 16th century when William Shakespeare created his works, English was the native language of about 6 million Englishmen. At that time English wasn't used anywhere else except Great Britain.

The English language owes a great debt to Shakespeare. He invented over 1700 of our common words by changing nouns into verbs, changing verbs into adjectives, connecting words never before used together, adding prefixes and suffixes, and devising words wholly original. Shakespeare invented many words, such as birthplace, blushing, undress, torture and many more.

4. Work in Groups. Why do people study English? Give 5 – 6 reasons why people learn foreign language.

1. _____	4. _____
2. _____	5. _____
3. _____	6. _____

5. Read Top 10 reasons to learn English and compare them to yours.

- 1) For education; 2) For job and career; 3) For travelling;
 4) For self-development and mental stimulation; 5) Life skills;
 6) To earn more money; 7) To get new experiences;
 8) For pleasure: to enjoy the latest movies, books, and TV;
 9) Communication with people all over the world.

6. Match the reason to the explanation:

A) Airports, roads and trains stations pretty much use English as their stand-by language in most parts of the world. Hotel staff are more likely to speak English than any other second language and it's the language used by pilots. Learning English makes travel easier. You can travel to any English speaking country without the need of have a translator. Usually, if you don't know the language your trip would be hard and maybe you wouldn't enjoy it.

B) Speaking a second language make you more employable. Employers are expecting you to speak one of the more widely spoken languages, and with so many people speaking English as a second language, English is the natural choice. Nowadays in the competitive job market it is necessary to speak English. So if you learn English you will have a better chance of getting a job that pays more.

C) You might not need a second language to get an entry level job, but the higher up the corporate ladder you go, the more likely it is you will need to make overseas trips, attend meeting or conferences in English. Knowing English assists you to promote your products, skills and services to a wider world. So there are strong financial rewards for knowing the language.

D) It is estimated that 80% of the world's research and academic papers are published in English. So if you want to access cutting edge technology, you need English. A lot of educational information is in English; therefore to have access to this material or maybe communicate with other students it is necessary to have knowledge of English. It is necessary to learn English if you are planning to study at a foreign university or school. Usually many educational institutions will provide you preparatory courses to improve your English language skills but you have to have at least a medium level of knowledge.

E) Learning a language is an excellent mental stimulation. The brain is like a muscle, if you don't use it, you lose it. Of course you can get the benefits from studying from any language, but since it takes a lot of work and commitment, you might as well learn a language that's really useful.

F) Learning a language opens up new experiences. You can talk with people from different countries and cultures. You can watch their movies, listen to their music, visit their countries, read their literature and chat with them. If you learn English you could potentially do this with 1,800,000,000 people!

G) The Internet is a great way to make new friends. You can chat online or communicate through social networking sites. If you can use English then you have a pool of over 2 billion people to choose from. Learn English will help you to communicate with relatives, in-laws or friends who speak a different language. English is also helpful if you are going to move to a different country because it is a "global language".

H) Learning language takes practice patience, and persistence. You have to put in a lot of time doing routine memorizing and remain focused. Learning a new language forces you to confront your own limitations as you struggle with new ways of doing things. It can be a humbling experience to be reduced to illiteracy, or being unable to

express yourself. But all these things teach valuable life skills that build you as a person, and which you can apply to other areas of your life.

D) All the best movies, TV programs, and books seem to come out in English before they are translated into many other languages. Learn English and be the first to watch the next big blockbuster from Hollywood, or read the next best seller! And songs tend to be better when you can truly understand them.

7. Think of your personal reasons and explanations why you learn English.

Mingle among the group and find two more people with the same reasons.

Speak with your partners to make sure you mean the same.

8. What do you need to be a good language learner?

How do you learn English? What do you do to learn it?

Tick the activities you do. Ask and tell how often you practice them.

_____ study English at school/ institute/ university

_____ attend English courses

_____ learn English on my own

_____ study grammar and do exercises

_____ read books in the original

_____ listen to the BBC news

_____ communicate with the English speaking people

_____ learn new words by heart daily

_____ translate English songs

_____ read books about history of Great Britain, its traditions and customs

_____ use different Internet programs and resources such as Skype, ICQ, Facebook

_____ read poems of English writers in the original and learn them by heart

9. How do you study best? Speak about the ways you study English.

For questions (1–10) choose the answer (A, B or C) to define your type of

learning.

- 1 . When I study, I like to _____ .
 - A use a highlighter to emphasize points
 - B use a chanting rhythm to memorize
 - C explain the information to someone else
2. I like to study _____ .
 - A alone in a quiet place
 - B in a group so I can listen to others
 - C with one other person using role playing games
- 3 . I remember things best if I _____ .
 - A write things down and read them back
 - B record the information and listen
 - C make lists and write them over and over
- 4 . I like to learn using _____ .
 - A photographs and diagrams
 - B rhymes and chants that I make up
 - C labs and demonstrations
- 5 . Sometimes when nobody is around I will _____ .
 - A draw a picture showing a process I need to understand
 - B create songs with my homework information
 - C act out information
6. I remember things most when I _____ .
 - A read them
 - B hear them
 - C say them
- 7 . I have trouble remembering information if I _____ .
 - A can't take notes
 - B can't discuss it in class
 - C read it and don't talk about it in class

- 8 . I remember _____ .
- A faces
 - B names
 - C names and faces if I can shake hands
9. When I study for a test I like to _____ .
- A make an outline
 - B read out loud
 - C trace pictures, diagrams, and charts with my finger
10. In class you prefer to sit _____ .
- A closer to the teacher and the board to see everything well
 - B so that you could hear everything well
 - C so that the teacher could not see you and you could move freely

Answers: Mostly As — you are a visual learner;
 mostly Bs — you are an auditory learner;
 mostly Cs — you are a kinaesthetic learner.

Read about learning styles and tell if it is true about you.

Visual Learners *learn through seeing...*

I need to see the teacher's body language and facial expression to fully understand the content of a lesson. I tend to prefer sitting at the front of the classroom to avoid visual obstructions (e.g. people's heads). I may think in pictures and learn best from visual displays including: diagrams, illustrated text books, overhead transparencies, videos, flipcharts and hand-outs. During a lecture or classroom discussion, I often prefer to take detailed notes to absorb the information.

Auditory Learners *learn through listening...*

I learn best through verbal lectures, discussions, talking things through and listening to what others have to say. I interpret the underlying meanings of speech through listening to tone of voice, pitch, speed and other nuances. Written information may have little meaning until it is heard. I often benefit from reading text aloud and using a tape recorder.

Kinaesthetic Learners *learn through moving, doing and touching...*

I learn best through a hands-on approach, actively exploring the physical world around me. I may find it hard to sit still for long periods and may become distracted by my need for activity and exploration.

10. TPS. Tell what type of learner you are and how you study English.

I am a _____ type of learner, because I _____.

I also prefer to _____ and _____.

I learn best through _____ or from _____.

I find it hard to _____.

11. Be ready to speak on learning English covering:

1. English as an international language (background information and interesting facts).
2. Why people study English and my reasons to learn it.
3. My learning style and how I study the best.

№ 3

Theme: Spare time, hobby and interests

Objectives: to develop dialogue skills;

to find out students' hobbies and interests

to discuss students pastimes

Agenda: 1. Vocabulary revision.

2. Reading.

3. Personal sports and hobbies.

Procedure

1. Put the activities in the box into the correct columns and say what you like or enjoy playing/going/doing/making/ you are interested in/are really into

play	go	do	be interested in	make	be into

--	--	--	--	--	--

Fishing singing skiing knitting exercise reading jogging swimming
yoga dancing chess indoor gardening athletics embroidery computer game
tennis cycling karate painting volleyball cooking musical instrument
board games football photography clubbing surfing the internet checkers
blogging

2. Read the text and fill in the table.

Past time and hobbies

All people are different and so they prefer spending their free time in different ways. Leisure time can be spent at home, when you **relax in front of the TV** or **chat with your friends over the phone**. Many teens are crazy about **playing computer games, surfing the Internet** or **blogging**. The majority of young people spend most of their free time in social nets where they connect with people or reconnect with long-lost friends, and can even help career by making business contacts. Another popular past time today is **skyping with friends, listening** or **downloading music**, sometimes, when your friends come to visit, you may **play cards** or such **board games as chess, checkers, dominoes, Scrabble** or **Monopoly**. Many people relax when they **complete the puzzles**.

Another popular way of spending your free time is going out in the city or in the country. In the modern city there are numerous places to go and things to do. You can go for a walk **in the park**, or to **a zoo, a circus, an aquarium, a botanical garden** to study natural world or see animals. If you are active and sporty, you may cycle, go skating or jogging on a track. You may go in for sports to keep fit **at a stadium, sports ground, in a swimming pool, skating rink** or to work out, do exercises or yoga **in the gym or health club**.

People like to entertain in the **cinema** and **theatre** where they can watch a new film or a play. They enjoy going to **a concert or music hall** to watch a performance of a popular singer or a musical band, to listen to classical music. **Museums** and **exhibitions**

are less popular nowadays. Young parents may take their children to the movie to watch a cartoon or to **an amusement park** to take thrill rides. Many people enjoy going to a **bowling or karaoke club** and hanging out with friends. They go to **cafes, restaurants, coffee houses, pizzerias or bistros** to eat or drink out, have a cup of tea or coffee and have a friendly chat. One of the most popular past time among women is window-shopping. Some girls are mad about going to **shopping centers or malls** to shop around or go on spending spree.

Many people take up a hobby to fill their free time. Experts consider hobbies a perfect way of relieving stress. They say hobbies are the activities, which help break away from the real world of routine and monotony. Some people prefer doing things, for example: gardening or house plants. Others are good at making crochets, embroidery, knitting or soap-making. There are people who are fond of collecting autographs, coins, posters, soft toys, etc. Many people keep pets – especially when there are children.

Free time activities	Places to go	Things to do
	At home	
Hobby		
Keeping fit		
Going out		

3. Tell about your spare time using the following phrases:

What do you get up to in your free time?

When I get the time, I relax by *watching TV / listening to music, etc.*

When I have some spare time I sometimes *enjoy playing/doing/going/making*

In my free time I often like *playing/doing...*

4. Tell why you took it up or enjoy doing it using the table:

I am fond of		it is an interesting past time
--------------	--	--------------------------------

I like /enjoy playing/doingbecause	it helps me relax and relieve stress
I'm interested in		it gives me something interesting to do with my time
I'm quite keen on		it is a cheap way to exercise
I'm really into		I am physically active and sporty
		I find it exciting and entertaining
		it is enjoyable and rewarding
		I am creative / practical, and like doing things with my hands

5. Get ready to speak about your favourite pastime, hobby or interest using the points and expressions from the table.

Swap your information with your partner and report back about him/her .

<i>1. Saying what you like doing and giving a brief description of this</i>	
What do you like doing?	When I have some spare time I sometimes enjoy <i>playing/doing/going/ making..</i> In my free time I often like <i>playing/doing...</i>
What do you get up to in your free time?	When I get the time, I relax by <i>watching TV / listening to music, etc.</i>
What sort of hobbies do you have?	My hobby is <i>bird-watching / playing sport,</i> I'm interested in <i>embroidery/ photography</i> <i>cooking</i> I'm quite keen on <i>jogging/ cycling/ karate</i> I'm really into <i>singing/painting/surfing the internet/blogging</i>
<i>2. Talking about hobbies in more detail</i>	
How long have you been doing it?	I took up ... <i>when I was at school/12 years old</i>

	<p>I have been doing/making/playing <i>since my childhood / for the last 5-6 years</i></p> <p>I have <i>recently</i> adopted arts and crafts</p> <p>I started running <i>just 18 months ago</i></p> <p><i>I've always enjoyed painting and drawing</i></p>
Why did you take it up?	<p>I am fond of... <i>because it is an interesting past time/ because it helps me relax and relieve stress/it gives me something interesting to do with my time.</i></p> <p>I am crazy about ... <i>because I find it exciting and entertaining/ it is enjoyable and rewarding</i></p> <p>I am good at <i>because I am physically active and sporty/, and spend a lot of time playing sports and team games/a cheap way to exercise</i></p> <p>I like playing/doing <i>because I am creative / practical, and like doing things with my hands</i></p>
Who you do it with?	<p>I do it <i>alone/sometimes share it with my friends</i></p> <p><i>I have made lots of friends</i> through running</p>
3. Saying why you like your hobby	
Why is this important to you?	<p>I'm an outgoing person, and like <i>socialising / hanging out with friends/ it's sociable and I've met lots of new people/</i></p> <p>Running is important to me <i>because it keeps me fit/ my job is technical, it's good to spend time doing something completely different</i></p> <p>It is important because <i>I have learned many things that were quite impossible to learn in other ways/ this is a good way to make new friends/it is</i></p>

	<i>better than playing video games.</i>
How good are you at it?	I am good at I love doing it and that's <i>the most important to me/ is something I cherish/I enjoy from my heart</i>

№ 4

Theme: HOLIDAYS AND FESTIVALS

Objectives: to develop dialogue skills and communicative competence

to get to know about different holidays and festivals

to discuss students' favorite festival or holiday

Agenda: 1. Vocabulary revision.

2. Reading about legal holidays in Ukraine, the USA and the UK

3. Discussion favorite festivals or holidays .

Procedure

I. Name the holidays your can remember. Guess what holidays are these

It's celebrated on January 1st _____.

It's celebrated on February 14th _____.

This festival is held on April 1st _____.

This is a bank holiday held on the 1st of May _____.

It's celebrated on October 31st _____.

It's celebrated on November 5th _____.

It's celebrated on December 25th _____.

This holiday is held on December 26th _____.

2. Read the text and fill in the table to compare the legal holidays in Ukraine, the USA and the UK

Holidays all over the world

When people work a lot they want to have a good rest. Holidays ('holy days') are **the days free from work**, usually these are special days for the **commemoration of an**

important event. Holidays are often accompanied by **public ceremonies**, such as **parades** and **carnivals**, and by **religious observances**; they may also be simply a **time for relaxation**. **Days of commemoration** are observed throughout the world. The famous **observations** and **commemorations** are Bastille Day in France, Victory Day in Russia, and the New Year in China.

National (public or legal) holidays are proclaimed by the central government and observed throughout a country. On legal holidays banks and schools are closed and business transactions are restricted. In Ukraine the legal holidays are **New Year's Day** (January 1), **Orthodox Christmas** (January 7), **International Women's Day** (March 8), **Orthodox Easter**, **Holy Trinity Day (Triytsya) — Orthodox Pentecost**, **Labour Days** (May 1–2), **Victory Day (Memorial Day in Lviv Oblast)** (May 9), **Constitution Day** (June 28), **Independence Day** (August 24).

In the USA the legal national holidays are **New Year's Day** (January 1), **Presidents Day** (a combined observance of George Washington's and Abraham Lincoln's birthdays that occurs near the date of Washington's birthday), **the Fourth of July (Independence Day)**, **Labour Day** (the first Monday in September), **Veterans Day** (November 11), **Thanksgiving Day** (the fourth Thursday in November), and **Christmas Day** (December 25).

There are fewer public holidays in Great Britain than in other European countries. They are: **Christmas Day** (December 25), **Boxing Day** (December 26), **New Year's Day** (January 1), **Good Friday** (before Easter), **Easter Monday**, **May Day** (May 1), **Spring Bank Holiday** (last Monday in May) and **Summer Bank Holiday** (last Monday in August). Public holidays in Britain are called **bank holidays**, because the banks as well as most of the offices and shops are closed.

Every family has special days when all the members of the family gather together. They may be: birthday, christening, wedding, re-union or family gathering, graduation, anniversary holiday party.

Type of Holiday	Ukraine	The USA	The UK
Public (connected with	<i>Independence Day</i>		

country's history)			
Public (connected with calendar)	<i>New Year's Day</i>		<i>Spring Bank Holiday, Summer Bank Holiday</i>
Religious / non-religious			
Holidays unique for this country only.			
Family events			

3. Tell about any holiday but don't name it. Let's others guess it

This is _____. It is celebrated on the _____ of _____.
type of holidays date month

People observe it in _____. It is popular in _____.
country country

4. Fill in the table with the italicized words. Talk about the holidays using the table

Christmas, Easter, Birthday party, Guy Fawkes Night, St. Valentine's Day, Halloween, family gathering

	Party	<i>It is celebrated with The symbols of are People usually</i>
		Make birthday cake, light candles, send invitations, give/receive a present, give flowers, play party games/ visit relatives/
		make Jack-o-lantern out of a pumpkin, dress up, wear a costume, wear a mask/wig, have your face painted, play trick-or-treat, play 'apple-on-a-string' game
		send an anonymous card to smb. with kisses, decorate a card with love hearts, buy and give flowers, have a romantic dinner
		spend Christmas eve with a family, Santa Claus, make presents,

	hang stockings/ holy, put up Christmas decorations, bake Christmas turkey, make Christmas pudding, Christmas cards, crackers, sing carols
	make a guy, have a bonfire party, set off fireworks
	Paint Easter eggs, bake Easter bunnies/ hot cross buns, go to church, greet each other
	Gather all the members of the family, give presents, dress up, have/cook family dinner, bake cake, throw party, invite guests

5. Read the following statement and say what things you do or don't do in your families

6. Speak on any holiday using How to do box

Type of holiday	This is <i>religious/non-religious /national/public/ family holiday</i>
Date	It is celebrated on <i>the 1st of January/ 1st of May</i>
Country and popularity	People observe it in It is popular <i>in Ukraine/all over the world/ European countries/English-speaking countries</i>
Holiday traditions and celebrations	It is celebrated with <i>attending the church/ a parade/a festival/a carnivals/ public ceremonies/party</i> People usually <i>set off fireworks/send invitations/give and receive a present/ dress up/ wear a costume/ greet each other/ buy and give flowers/spend Christmas eve with a family/put up Christmas decorations</i>
Symbols	The symbols of are <i>gifts/ fireworks/traditional food/ smart clothes/ games/ birthday cakes/ cards</i>

Theme: Environmental Issues

Objectives: to develop dialogue skills and communicative competence

to get to know about different environmental issues

to discuss students' attitude to environmental issues

Agenda: 1. Vocabulary input.

2. Reading and watching about environmental issues the UK

3. Discussion global environmental issues.

Procedure

1. Think for a minute answering these questions. Discuss them in your pair.

Do you know anything about environmental problems in Britain?

What do you think happened to the countryside in Britain during the Industrial Revolution?

What is smog? How many cars, vans and lorries do you think there are in Britain?

When were the first national parks created in Britain?

Why do people go to national parks?

What are the names of national parks?

2. Put the verbs in the box into an appropriate phrase. Check your answer with your partner.

Reduce create introduce deal burn protect recycle take

a) to _____ industrial waste;	e) to _____ pollution;
b) to _____ the environment;	f) to _____ coal;
c) to _____ action;	g) to _____ laws;
d) to _____ with traffic;	h) to _____ national parks.

3. Complete the sentences below with the correct form one of the phrases from task 2.

- In many British cities people are not allowed to _____ because the smoke pollutes the air.
- Building more roads is not the way to _____.
- It's everyone duty to _____.
- The government _____ so that certain parts of the countryside would not be damaged.
- The government wants to _____ to keep traffic out of the city centers.
- If you _____ paper, fewer trees will be cut down.
- Many people believe that government should _____ against the companies

which do not _____.

8. There'll be less air _____ if people buy electric cars.

4. Look at the pictures below and say what you are going to see in the video.

5. Watch the sequence and answer the questions.

1. How large is the Peak District National Park?

2. What percentage of the British population live in towns and cities?

3. How many people can reach the Peak District in less than an hour?

4. How many people visit the Peak District every year?

6. Watch the sequence and choose the best answer below. Check your ideas with the partner.

1. Pollution was a problem in Britain in

a) the 19th century

b) the 20th century

c) the 19th and the 20th centuries

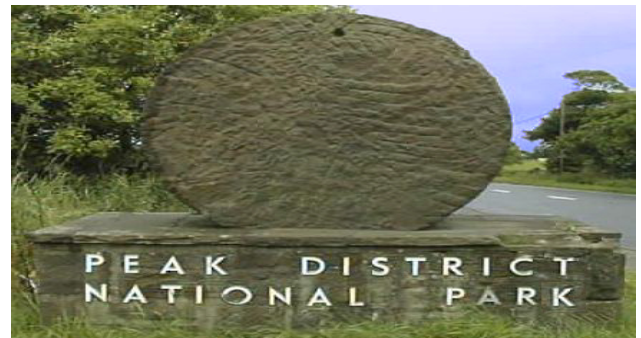

2. In 1952 smog killed

a) four thousand people

b) several people

c) several thousand people

3. How many families in Britain have two or more cars?

a) 27 million

b) 25 per cent

c) 27 per cent

4. The British use buses and trains for

a) two or more journeys a week

b) one out of ten journeys

c) one out of every two journeys

5. Who can use Oxford High Street?

a) no one. It is a traffic free area

b) buses taxis and bicycles can use it during the day;
anyone can use it at other times

c) only buses taxis and bicycles

7. Read the text below and find the best heading for each paragraph. Check your ideas with the partner.

- a) environmental protection in Great Britain;
- b) the introduction of the “ecology” idea;
- c) the consequences of the industrial development

8. Read the text. Choose the best phrase from A-F to fill in the gaps 1-6, to complete the text. Check your ideas with the partner.

In the 19th century the word “ecology” was born, but the idea of environmental protection was not clear yet, and did not seem urgent for either the majority of the government or common people. People still considered themselves “lord and kings of nature” and used its riches only as consumers.

In the 20th century, the rapid growth of science and technology resulted in an increasing negative effect on the biosphere of the Earth. Huge industrial enterprises ¹⁾ _____ the air we breathe, the water we drink and the land which gives us food we eat. Their discharge of dust and gas into the atmosphere returns to the Earth in the form of ²⁾ _____. It also destroys the ³⁾ _____ of the Earth and

causes ⁴⁾ _____. It effects forests, rivers, crops and people health. This leads to the reduction of the ⁵⁾ _____ of population especially in big cities. People tend to die younger because of cancer. AIDS and other diseases with are directly connected with the polluted ⁶⁾ _____ they live in. many species of animals and birds face extinction due to the pollution of the biosphere.

For more than a century Britain has been developing policies to ⁷⁾ _____ the environment against industrial pollution and conserve the nature. British legislation on pollution control sets out a wide range of powers and duties for central and local government, including control over ⁸⁾ _____, litter and noise. A number of governmental and public organization have been

established during recent years in UK, for example, Environment Agency (1996), Environmental Protection UK (1920) the oldest public organisation in UK, numerous volunteer organisations. Britain supports international cooperation on environmental protection that help to improve the ⁹⁾ _____. In 1992 Britain participated in the “Earth Summit” in Rio de Janeiro and negotiated there to protected biological diversity and guard against global climate change through the “greenhouse effect”.

a. environment	d. greenhouse effect	g. industrial waste
b. life-span	e. pollute	h. ozone layer
c. protect	f. acid rain	i. global warming

9. Match the word combinations with their definitions. Check your ideas with the partner.

1) acid rain	a) a layer of air containing ozone high above the Earth that prevents harmful light from the sun
2) greenhouse effect	b) damage caused to rivers, soil, atmosphere, etc. by harmful substances or waste
3) global warming	c) an increase in the amount of gas in the atmosphere that causes warming of the Earth surface
4) industrial waste	d) not harmful to the environment
5) ozone layer	e) rain that contains large amounts of harmful chemicals
6) pollution	f) a forest in the tropical area that receives a lot of rain
7) rainforest	g) a gradual increase in the world temperature
8) to recycle	h) rubbish that have been left after industrial process on the ground, in the atmosphere and water
9) energy source	i) to collect and treat rubbish in order to produce useful materials that can be used again
10) eco-friendly	j) smth such as oil, coal, or the sun, which can be used to provide power for light, heat, machines

10. Fill in the gaps with the suitable word combinations from the task 9. Check your ideas with the partner.

1. This area was affected by the (a) __ that was very harmful to the environment.
2. We must struggle to protect our city from the (b) __ which is thrown into the atmosphere by the heavy industry manufacturing because they can contain small amounts of radioactive materials.
3. In the nearest future people will definitely feel urgent need for the new (c) __ to power their cars and household devices.
4. They should also be (d) __ not to make harm to the environment.
5. The death of the (e) __, which are the Earth's oldest living ecosystems, may cause a big problem for the (f) __ of the Earth.
6. Oil (g) __ could damage the ecology of the costs, so it should be (h) __ as soon as possible.
7. The (i) __ is the rise in temperature caused by gases in the atmosphere.
8. They started a campaign to slow down the process of (j) __ caused by gases that are collected in the air around the Earth.

11. Match the environmental problems with what you see in the pictures (Додаток В).

12. Pair work. Rank the following problems facing the world's environment according to your understanding of their importance.

- __ Air, water and soil pollution;
- __ the growing amount of waste;
- __ the "greenhouse effect";

- ___ the thinning of the azon layer;
- ___ local environmental problems such as noise and litter.

13. Group work. Discuss these issues in groups giving your reason.

1. Are there any environmental problems where you live?
2. Do you think we can reduce pollution?
3. Do you recycle useful materials?
4. How would you improve the environmental situation in your area?

14. Write a letter to an international magazine about protecting the environment in your country. Include the following information:

- What threats to the environment there are in your country
- What you recommend people should do
- What you think will happen to the environment in the future

Висновки до 3 розділу

Третій розділ нашої роботи був присвячений практиці розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи засобами інтерактивних методів на уроках англійської мови.

Даний розділ містить розробки інтерактивних завдань, які спрямовуються на розвиток діалогічної компетентності учнів 10 - 11 класів та, які можна використовувати як фрагменти уроків під час вивчення певних тем, визначених програмою та навчально-тематичним планом. Також у цьому розділі представлені чотири конспекти уроків, що містять різноманітні види інтерактивних методів, та навіть груповий проект.

Розроблені нами інтерактивні завдання представляють собою систему з взаємопов'язаних завдань, які логічно узгоджені та методично грамотно побудовані за принципом від простого до складного. Окремі інтерактивні завдання складаються із вправ з різними типами взаємодії. Спочатку комунікативне завдання виконується індивідуально, потім у парі, наприкінці у групі. Деякі завдання представляють так званий «mingle», або коли учні

працюють всім класом, але не фронтально, а спілкуючись з однокласниками окремо, задаючи питання та занотовуючи відповіді для подальшого обговорення у парі або групі.

Розроблені нами завдання у залежності від цілей конкретного уроку, вивчення теми, можна використовувати на різних етапах навчання: на початку вивчення, для активізації опорних знань, для вправлення у вживанні вивченого лексичного або граматичного матеріалу, на уроках по формуванню вмінь читання на етапі обговорення прочитаного або перед читанням тексту.

Ми розробили 5 конспектів уроків з таких тем: 1) Travelling Ukraine. Unusual Touristy Destinations in Ukraine; 2) Learning foreign languages; 3) Spare time hobbies and interests; 4) Holidays and festivals; 5) Environmental issues.

Розроблені нами конспекти уроків містять різні види інтерактивних вправ, які утворюють логічний й послідовний план уроку. При їх розробці й плануванні ми керувалися моделлю розвитку комунікативної діалогічної компетентності. Вони побудовані з урахуванням всіх методичних особливостей, виокремлених нами у 2.1. цієї роботи.

ВИСНОВКИ

Дослідження відбувалося у два етапи, на кожному з яких вирішувались окремі завдання. Під час дослідження було вирішено всі сформульовані в роботі завдання, отримано та проаналізовано результати, які полягають у наступному:

- 1) Вивчена та проаналізована наукову літературу з проблеми дослідження.
- 2) Визначені основні поняття дослідження. Комуникативна діалогічна компетентність – це знання, вміння та здатність ефективно вирішувати комуникативне завдання під час спілкуватися у діалогічній формі у різних сферах і ситуаціях. Вона є однією із складових мовленнєвої компетентності поряд із монологічною, та компетентностями у читанні, письмі та аудіюванні. Мовленнєва компетентність є також складовою комуникативної компетентності, яка включає також мовну (фонетичну, граматичну, лексичну), та навчально-стратегічну компетентності.

Аналіз сутнісних ознак діалогічного мовлення дав можливість виокремити наступні складові комуникативної діалогічної компетентності: специфічні діалогічні вміння, мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні та компенсаційні вміння. Серед яких ми визначили наступні:

- 1) уміння починати діалог, вживаючи відповідну ініціативну репліку (повідомлення, спонукання, запитання);
- 2) уміння швидко реагувати на репліку співрозмовника, використовуючи репліки, що мають різні комуникативні функції;
- 3) уміння підтримувати розмову, додаючи до репліки-реакції свою ініціативну репліку;
- 4) уміння стимулювати співрозмовника до висловлювання, виражаючи свою зацікавленість за допомогою реплік оцінювального характеру;
- 5) уміння продукувати діалогічні єдності різних видів;
- 6) уміння продукувати діалоги різних функціональних типів на основі запропонованих навчальних комуникативних ситуацій (в межах тематики, мовного і мовленнєвого матеріалу, визначених чинною програмою для даного класу і типу школи);

7) уміння в разі необхідності (нерозуміння репліки співрозмовника чи утруднення при висловлюванні своєї думки) ввічливо перервати розмову і звернутися за допомогою до партнера або навіть до довідника (розмовника, словника)

Проаналізувавши наукову літературу, ми з'ясували, що інтерактивне навчання розуміється як взаємодія у діяльності, навчанні учнями між собою. У методиці викладання англійської мови інтерактивні методи навчання розглядаються як парні, групові, колективні форми взаємодії учнів, спрямовані на формування комунікативних компетенції, та, які мають ряд переваг.

Загалом, інтерактивні методи можна поділити на три групи: парні, групові та фронтальні. Перші передбачають взаємодію двох учасників, групові у малих групах від трьох – п'яти, у великих групах до десяти осіб. Фронтальні – спільну роботу та взаємодію всього колективу

3) Нами були виокремлені методичні особливості розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови. Серед яких ми визначили наступні:

а) Систематичність застосування інтерактивних методів на уроках англійської мови.

б) Поетапність розвитку комунікативної діалогічної компетентності за допомогою інтерактивних методів.

в) Методично-грамотна організація та проведення інтерактивних методів на уроках англійської мови.

г) Створення комунікативних ситуацій реального спілкування, які спрямовані на розвиток комунікативної діалогічної компетентності учнів.

Нами також була побудована модель розвитку англійської комунікативної діалогічної компетентності в учнів старшої школи.

4) Була вивчена шкільна практика розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Діагностико-констатувальний експеримент проводився на базі СШ № 43 м. Дніпро та проходив у два етапи. На першому ми провели анкетування й

опитування вчителів англійської мови, які працюють у школі, з метою з'ясувати, які підходи та методи ними використовуються для розвитку комунікативної діалогічної компетентності учнів старшої школи. На другому ми проводили спостереження уроків та вивчення журналів академічної успішності учнів з англійської мови та конспектів уроків англійської мови для 10 – 11 класів.

Аналіз результатів анкетування показав, що майже 53% вчителів вагаються дати точне визначення поняттю комунікативної діалогічної компетентності. Ще менший відсоток (38%) зазначили три – чотири складові комунікативної діалогічної компетентності вірно, всі інші або не надали відповідь взагалі, або їх відповідь неможна розцінювати як методично грамотну. Майже 87,5% учителів не вважають інтерактивні методи ефективними, не усвідомлюють переваг інтерактивних методів, акцентують увагу на складності організації та проведення, неможливість оцінити роботи окремих учнів, незацікавленість учнів у таких видах роботи, велику кількість попередньої підготовки, втрати навчального часу, який можна використати на вправління.

Отже, ми можемо зробити висновок, що більшість учителів не поінформовані про методику організації інтерактивних методів, не мають цілісного уявлення про комунікативну діалогічну компетентність, етапи її формування, не вміють заохотити учнів до активної співпраці у прах та групах, не знають як можна групувати та перегруповувати учнів при зміні форм інтеракції.

Ми також дослідили вихідний рівень сформованості англійської комунікативної діалогічної компетентності в учнів старшої школи.

Результати дослідження засвідчують загальний домінуючий середній рівень сформованості англійської комунікативної діалогічної компетентності за всіма показниками як у контрольному класі (54,7%) так і в експериментальному класі (61,1%). Високим рівнем сформованості англійської комунікативної діалогічної компетентності володіють лише 12,5% учнів контрольного та 10,7% експериментального класів. В той час як низький рівень мають 32,8% учнів у контрольному та 28,2% в експериментальному класах.

Таким чином, ми зробили висновки про недостатній рівень сформованості

англомовної комунікативної діалогічної компетентності в учнів старшої школи. Отримані результати співпадають з нашими висновками першого етапу діагностико-констатувального експерименту про недостатню обізнаність учителів англійської мови стосовно сутності та змісту комунікативної діалогічної компетентності, та неусвідомленість ними значення та ефективності інтерактивних методів у процесі розвитку діалогічних умінь учнів.

5) Отримані емпіричні результати обумовили розробку інтерактивних завдань, які спрямовувались на розвиток діалогічної компетентності учнів 10 - 11 класів. Ми розробили серію інтерактивних завдань з різних тем, які вивчаються згідно програми та тематично-календарного плану з англійської мови для 10 – 11 класів. Ці теми включають: *customs and traditions, the way we study, future plans, environmental issues, style and fashion, healthy food and eating habits.*

При плануванні інтерактивних завдань ми спиралися на теоретичні узагальнення розділу 1 та виокремленні нами у пункті 2.1. методичні особливості. Розроблені нами інтерактивні завдання є фрагментами уроків, які представляють собою систему з взаємопов'язаних завдань, що логічно узгоджені та методично грамотно побудовані за принципом від простого до складного. Окремі інтерактивні завдання складаються із вправ з різними типами взаємодії.

Ми розробили п'ять конспектів уроків з таких тем: 1) *Travelling Ukraine. Unusual Touristy Destinations in Ukraine*; 2) *Learning foreign languages*; 3) *Spare time hobbies and interests*; 4) *Holidays and festivals*; 5) *Environmental issues*.

Розроблені нами конспекти уроків містять різні види інтерактивних вправ, які утворюють логічний й послідовний план уроку. При їх розробці й плануванні ми керувалися моделлю розвитку комунікативної діалогічної компетентності. Вони побудовані з урахуванням всіх методичних особливостей, виокремлених нами у 2.1. цієї роботи.

Таким чином, завдання роботи повністю виконані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артемов В. О. Обучение диалогической речи (на материале английской речи): пос. для учителей. К. : Сов. Школа. 1989. 123 с.
2. Бучацька С. М. Комунікативні здібності студентів у професійному спілкуванні іноземними мовами / С. М. Бучацька // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. Зб. статей: Ялта: РВВ КГУ, 2011. Вип.34. Ч.1. С. 232-237.
3. Використання технологій інтерактивного навчання для розвитку комунікативно обдарованої особистості в процесі навчання англійської мови. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://tergimnazia.ucoz.net/publ/statti/stecko_natalija_bogdanivna/vikoristannja_tekhnologij_interaktivnogo_navchannja_dlja_rozvitku_komunikativno_obdarovanoji_osobistosti_v_procesi_navchannja_anglijskoji_movi/10-1-0-77
4. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: від теорії до практики (у запитаннях та відповідях) [Текст] / уклад.: І. С. Маркова, В. І. Садкіна. *Економіка в школах України*. 2016. № 9. С. 10-13.
5. Діалогічне мовлення як процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. [Електронний ресурс]. Доступний режим: <https://sites.google.com/site/wwwencomua/dialogicne-movlenna-ak-proces-movlennevoie-zaemodiie-dvoh-abo-bilse-ucasnikiv-spilkuvanna>
6. Драненко І. Інтерактивні методи навчання англійської мови як засіб розвитку комунікативної діалогічної компетентності. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики*: 2020: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 26-27 листопада 2020 р. Дніпро: ДНУ ім.О.Гончара, 2020. С. 77 – 80.
7. Зимняя И.А. Лингвопсихология речевой деятельности. М. Воронеж: НПО «МОДАК», 2001. 428 с.
8. Зубенко Т. В. Комунікативний підхід до навчання іноземної мови / Науковий вісник Миколаївського державного університету: Збірник наукових

праць. – Випуск 23: Педагогічні науки. – Том 1 / За заг. ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти. – Миколаїв: МДУ, 2008. – 200 с. – С. 146–152.

9. Китайгородская Г. А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам. М. : изд-во Московского университета, 1986. 52 с.

10. Коваль Т. І. Інтерактивні технології навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах / Коваль Т. І. // Електронне наукове фахове видання / Інформ. технологій і засобів навчання АПН України, Ун-т менеджменту освіти АПН України; гол. ред.: В. Ю. Биков – д. техн. н., проф. член-кор. АПН України. – 2011. – №06 Том 26. – 291 с

11. Колодязна В. В. Навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови за комунікативною методикою. *Англійська мова та література*. 2004. № 5. С. 4-9.

12. Колодязна В. В. Навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови за комунікативною методикою. *Англійська мова та література*. 2004. № 6. С. 5-11.

13. Кондратюк В.Л., Волос М.М., Бабин І.І. Основні тенденції розвитку систем освіти та освітніх технологій у світовій педагогічній практиці. *Відкритий урок*. 2002. № 5-6. С. 23 -35.

14. Кочубей Н. Характеристика інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів / Н. Кочубей // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць / за заг. ред. проф. Матвієнко О.В. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2010. – Вип. 42. – С. 133–139

15. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. *Відкритий урок*. 2018. № 5/6. С. 41-47.

16. Леонтьев А. А. Психология общения. 2-е изд., испр. и доп. М. : Смысл, 1997. 351 с.

17. Ліпман М. Чим може бути критичне мислення? *Вісник програм шкільних обмінів*, Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». 2006. № 27, 17-23.

18. Лутай Н.В., Бесараб Т.П. Метод case study у навчанні іноземної мови /Н.В. Лутай, Т.П. Бесараб //Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». – Вип. 37. –2013. – С. 177-179. , с. 177, с.177

19. Любашенко О., Попова О. Дискусія як метод інтерактивного навчання мови в середній школі. *Ars linguodidacticae (Мистецтво лінгводидактики)*: Науковий журнал, № 2 (1-2018), 4-11. Київ: Лів-принт. 2018.

20. Матвійчук К.В., Санталова К.І. Формування високої мовленнєвої компетентності особистості як шлях до її успішної соціалізації. *Таврійський вісник освіти*. 2013. № 4. С. 166-175. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2013_4_31.

21. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.

22. Мирошніченко А. Л. Навчання усного мовлення . *Українська мова та література*. 2004. № 31. С. 9-13.

23. Морська Л. І. Міжкультурна комунікативна компетентність: навчальні аспекти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2012. № 5. С. 63-69.

24. Наконечна А.О., Ординська І.Я. Особливості навчання діалогічного мовлення при вивченні англійської мови. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія : Педагогічні науки. 2015. № 2. С. 175-189.

25. Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Сучасні підходи до викладання іноземних мов . *Іноземні мови*. 2001. № 1. с. 50-58.

26. Олійник І. П. Використання методу проектів на уроках англійської мови як один із шляхів формування комунікативної компетентності учня / І. П. Олійник. – Котовськ : Котовськ, 2012. с. 18.]

27. Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур. Липецк: Изд-во Липецкого гос. ун-та, 1999. 159 с.

28. Пахомова О.В. The study on group work implementation in TEFL by Ukrainian school teachers. *Англістика та американістика* :зб. наук. праць / ред. кол. :А. І. Анісімова (голов. ред.), Т. М. Потніцева (заст. голов. ред.) [та ін.]. Д. : ЛІРА, 2020. Вип. 17. С.81-89.

29. Пахомова О.В. Types of interaction patterns as means of development of philology students communicative competence. *Філологічні науки*. Збірник матеріалів підсумкової наукової конференції студентів та викладачів факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. 2020. Ч. 2 . С.378 - 380

30. Пентиліук М.І. Культура діалогу як основа формування мовної особистості . *Українська мова і література в школі*. 2012. №1. С.2-4.

31. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш.квалиф.пед кадров / Полат Е. С., Бухаркина М .Ю., Моисеева М. В., Петров А.Е. / под ред. Е. С. Полат. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 272 с

32. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. В кн.: «Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики» / Під заг. ред. О. В. Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. 112 с.

33. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. К., 2002. 136 с.

34. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. Посібник / О. Пометун,. Київ: Видавництво А.С.К. 2004.

35. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. Доступний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>

36. Саган О. Інтерактивні методи навчання як засіб формування навчальних умінь молодших школярів. *Початкова школа*. 2002. №3. С37 - 42.

37. Свиріденко І. Інтерактивні технології і методи навчання іноземних мов на немовних факультетах. Наукові записки.-Серія: Філологічні науки, 455-458

38. Скалкин В. Л. Обучение диалогической речи. К. : Радянська школа, 1989. 158 с.

39. Скляренко Н. К. Онищенко Е. И., Захарова С. Л. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе : пособие для учителей К. : *Радянська школа*, 1988. 150 с.

40. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам: базовый курс лекций: [пособ. для студ. пед. вузов и уч.] [4-е изд.]. М.: Просвещение, 2006. 239 с.

41. Суворова Н. Интерактивное обучение: новые подходы. *Инновации в образовании*. 2001. №5. С.106-107.

42. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций [Електронний ресурс] / Андрей Викторович Хуторской// Интернет журнал «Эйдос».- 2005. – 12 декабря. – режим доступа до журналу: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>

43. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної комунікативної компетенції у діалогічному мовленні. *Іноземні мови*. 2011. № 3. С. 15-22.

44. Черниш В.В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2012.№ 4.С.11-27.

45. Якубинский Л.П. О диалогической речи. *Русская речь*. Пг., 1923. С. 95-194.

46. Brown, D. (2001). *Teaching by Principles: an interactive approach to language pedagogy*. New York: Addison Wesley Longman, Inc.

47. Harmer, J. (2001). *The practice of English language teaching*. 3rd edition. Pearson Education Limited, Longman, Harlow, United Kingdom, 371 p.
48. Jaques, D. (2000). *Learning in Groups: A Handbook for Improving Group Work*, 3rd ed. London: Kogan Page.
49. Krashen, Stephen D. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Oxford: Pergamon. available at http://www.sdkrashen.com/Principles_and_Practice/Principles_and_Practice.pdf.
50. 41. Kramsch, Cl. (1992). Interactive discourse in small and large groups. W. Rivers (Ed.), *Interactive Language Teaching*. New York: Cambridge University Press. 17-30p.
51. Long, M., Porter, P. Group (1985). Work, Interlanguage Talk, and Second Language Acquisition. *TESOL Quarterly*, 19, 207-228 p.
52. Long, M. (1996). The role of the linguistic environment in second language acquisition. Ritchie, W., Bhatia, Tej (eds.). *Handbook of second language acquisition*. Academic Press, San Diego, 413 -468 p.p.
53. Richards, Jack C., Schmidt Richard (2011). *Longman Dictionary of Language teaching and applied linguistics*. 4th ed. Routledge, London, 595 p.
54. Race, Phil (2000). *5000 tips on group learning*. Routledge, London, 148 p.
55. Scrivener, J. (2011). *Learning teaching. The essential guide to English language teaching*. 3rd ed. Macmillan, London, 2011, 414 p.
56. Swain, M. (1993). The output hypothesis: Just speaking and writing aren't enough. *The Canadian Modern Language Review* 50(1). 158-164 p.
57. Thornbury, Scott (2006) *An A – Z of ELT. A dictionary of terms and concepts*. Macmillans books for teachers. 256 p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

АНКЕТА УЧИТЕЛІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ШКІЛЬНОЇ ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1. Дайте ваше визначення поняття «комунікативна діалогічна компетентність».
2. Які знання, уміння та навички необхідно набути учням для того щоб оволодіти комунікативною діалогічною компетентністю?
3. Опишіть вашу методику роботи над діалогічним матеріалом, або на уроках по розвитку діалогічних умінь.
4. Чи користуєтесь ви інтерактивні методи на уроках? Як часто?
5. Наведіть приклади інтерактивних методів (3-4), з вашої методичної скриньки.
6. Які з відомих вам інтерактивних методів, на вашу думку є найефективнішими на уроках?

ДОДАТОК Б

How Do I Learn Best?

Choose the answer which best explains your preference and click the box next to it. Please click more than one if a single answer does not match your perception. Leave blank any question that does not apply.

A website has a video showing how to make a special graph. There is a person speaking, some lists and words describing what to do and some diagrams. You would learn most from:

- watching the actions.
- reading the words.
- listening.
- seeing the diagrams.

You are going to choose food at a restaurant or cafe. You would:

- choose from the descriptions in the menu.
- choose something that you have had there before.
- look at what others are eating or look at pictures of each dish.
- listen to the waiter or ask friends to recommend choices.

You have to make an important speech at a conference or special occasion. You would:

- make diagrams or get graphs to help explain things.
- gather many examples and stories to make the talk real and practical.
- write a few key words and practice saying your speech over and over.
- write out your speech and learn from reading it over several times.

You have finished a competition or test and would like some feedback. You would like to have feedback:

- using a written description of your results.
- from somebody who talks it through with you.
- using graphs showing what you had achieved.
- using examples from what you have done.

You are helping someone who wants to go to your airport, the center of town or railway station. You would:

- draw, or show her a map, or give her a map.
- tell her the directions.
- go with her.
- write down the directions.

A group of tourists wants to learn about the parks or wildlife reserves in your area. You would:

- talk about, or arrange a talk for them about parks or wildlife reserves.
- take them to a park or wildlife reserve and walk with them.

- show them maps and internet pictures.
- give them a book or pamphlets about the parks or wildlife reserves.

You are using a book, CD or website to learn how to take photos with your new digital camera. You would like to have:

- a chance to ask questions and talk about the camera and its features.
- many examples of good and poor photos and how to improve them.
- diagrams showing the camera and what each part does.
- clear written instructions with lists and bullet points about what to do.

Do you prefer a teacher or a presenter who uses:

- handouts, books, or readings.
- diagrams, charts or graphs.
- demonstrations, models or practical sessions.
- question and answer, talk, group discussion, or guest speakers.

You are planning a vacation for a group. You want some feedback from them about the plan. You would:

- phone, text or email them.
- describe some of the highlights they will experience.
- give them a copy of the printed itinerary.
- use a map to show them the places.

I like websites that have:

- interesting design and visual features.
- interesting written descriptions, lists and explanations.
- audio channels where I can hear music, radio programs or interviews.
- things I can click on, shift or try.

You are about to purchase a digital camera or mobile phone. Other than price, what would most influence your decision?

- Reading the details or checking its features online.
- It is a modern design and looks good.
- Trying or testing it.
- The salesperson telling me about its features.

You are going to cook something as a special treat. You would:

- use a cookbook where you know there is a good recipe.
- look on the Internet or in some cookbooks for ideas from the pictures.
- cook something you know without the need for instructions.
- ask friends for suggestions.

You want to learn a new program, skill or game on a computer. You would:

- talk with people who know about the program.
- read the written instructions that came with the program.

- use the controls or keyboard.
- follow the diagrams in the book that came with it.

Remember a time when you learned how to do something new. Avoid choosing a physical skill, eg. riding a bike. You learned best by:

- diagrams, maps, and charts - visual clues.
- written instructions – e.g. a manual or book.
- listening to somebody explaining it and asking questions.
- watching a demonstration.

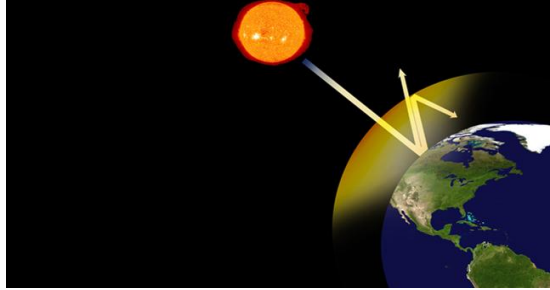
Other than price, what would most influence your decision to buy a new non-fiction book?

- The way it looks is appealing.
- Quickly reading parts of it.
- A friend talks about it and recommends it.
- It has real-life stories, experiences and examples.

You have a problem with your heart. You would prefer that the doctor:

- used a plastic model to show what was wrong.
- showed you a diagram of what was wrong.
- gave you something to read to explain what was wrong.
- described what was wrong.

ДОДАТОК В

**ALFRED NOBEL UNIVERSITY
ENGLISH PHILOLOGY AND TRANSLATION DEPARTMENT**

Viktoriiia FEDOROVA

**THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE
DIALOGUE COMPETENCE OF HIGH SCHOOL
STUDENTS BY MEANS OF INTERACTIVE
METHODS IN ENGLISH LESSONS**

Abstract of Master's Thesis

Scientific supervisor by Associate Professor Ya.V. Halkina

Dnipro

202

The **theme** of the Master's diploma is "The development of communicative dialogue competence of high school students by means of interactive methods in English lessons".

The **relevance** of the work is that today the development of communicative dialogue competence of high school students is an important didactic problem, the solution of which will allow further development of students in everyday life and their acquisition of communicative competence.

The **object** of research is the process of development of communicative dialogue competence of high school students in English lessons, the **subject** - methodological features of the use of interactive methods in English lessons in order to develop communicative dialogue competence of high school students.

The **aim** of the work is to theoretically investigate and practically test the methodological features of the use of interactive methods in English lessons in order to develop communicative dialogue competence of high school students.

The purpose of our study involves solving the following **tasks**:

1. To analyze the state of research of the problem of development of communicative dialogue competence of high school students in English lessons.
2. To study the essence and characteristics of interactive methods.
3. To highlight the methodological features of the development of communicative dialogue competence of high school students in English lessons.
4. To investigate the school practice of developing communicative dialogue competence of high school students in English lessons.
5. To develop outlines of English lessons using interactive methods aimed at developing communicative dialogue competence of high school students

The scientific **novelty**. The work clarifies the methodological features of the development of communicative dialogic competence of high school students by means of interactive methods in English lessons. Based on theoretical generalizations, we created a model of development of communicative dialogue competence of high school students with the help of interactive methods for English lessons. We have also developed fragments of English lessons using interactive methods and a system of

interactive tasks aimed at developing dialogue competence of students 10 - 11 classes and which can be used as fragments of lessons in studying certain topics identified by the program and curriculum.

The work consists of an introduction, three chapters, conclusions and suggestions, a list of references (57 items) and appendices.

The **first** section of our work is devoted to the study of the theoretical foundations of the development of communicative dialogue competence of high school students by means of interactive methods.

The essence and structure of foreign language communicative competence were studied by A. Andrienko, G. Arkhipova, N. Gez, S. Kozak, O. Pavlenko, N. Prudnikova, Y. Fedorenko, N. Chernova and others. The problem of formation of communicative competence of schoolchildren in English lessons was studied by: O. Bodalyov, Y. Emelyanov, N. Kuzmina, S. Makrenko, Y. Paskevskaya, L. Petrovskaya, N. Chepeleva, V. Cherevko and others.

Various aspects of educational interactive interaction in the teacher-student system were studied by the following scientists: O. Didukh, A. Yermolenko, Z. Imzharova, O. Zima, M. Lipman, O. Lyubashenko and O. Popova, A. Nikora, A. Panchenkov, O. Pometun, O. Pometun and L. Pirozhenko, I. Sushchenko, M. Toftul and others.

Analysis of the scientific literature on the problem of research has shown that **communicative dialogue competence** includes the knowledge, skills, and ability to effectively solve a communicative task while communicating in dialogic form in various fields and situations. It is one of the components of speech competence, along with monologue, and competences in reading, writing, and listening.

The process of formation of communicative dialogue competence occurs simultaneously with the acquisition of phonetic, lexical, and grammatical knowledge, mastering language and speech skills, accompanied by the development of communicative abilities.

Thus, the analysis of the essential features of dialogue speech makes it possible to identify **the following components** of communicative dialogue competence: specific

dialogue skills, speech skills, learning and intellectual skills, organizational and compensatory skills, such as:

- 1) the ability to start a dialogue, using the appropriate initiative cue (messages, promptings, questions);
- 2) the ability to respond quickly to the interlocutor's remarks, using remarks that have different communicative functions;
- 3) the ability to maintain a conversation, adding to the response cue extra initiative cue;
- 4) the ability to stimulate the interlocutor to speak, expressing their interest through remarks of an evaluative nature;
- 5) the ability to produce dialogic units of different kinds;
- 6) the ability to produce dialogues of different functional types on the basis of the proposed educational communicative situations (within the topics, language and speech material defined by the curriculum for the form and type of school);
- 7) the ability to politely interrupt the conversation, if necessary (misunderstanding of the interlocutor's remarks or difficulty in expressing his opinion) and seek help from a partner or even a directory (phrasebook, dictionary).

Interactive methods are generally defined as ways and forms of students' interaction in activities and learning. O. Pometun and L. Pirozhenko emphasize the interaction in the learning process between all students in a group, team, or class. They claim that interactive learning takes place only under the conditions of active and constant cooperation of all students.

There is currently no unified classification of interactive methods. In general, all scholars agree that interactive methods of teaching English can be divided into paired, group, collective forms of student interaction, aimed at forming communicative competencies. They have several advantages over traditional ones.

The second part of our work is devoted to the analysis of the contemporary practice of the development of English-language communicative dialogue competence in high school students. To achieve this objective, we outline two stages: the stage of theoretical generalization and the experimental stage.

On the stage of theoretical generalization, we have singled out the **methodological features** of the development of English-language communicative dialogue competence in high school students and created a model of its development. They are the following:

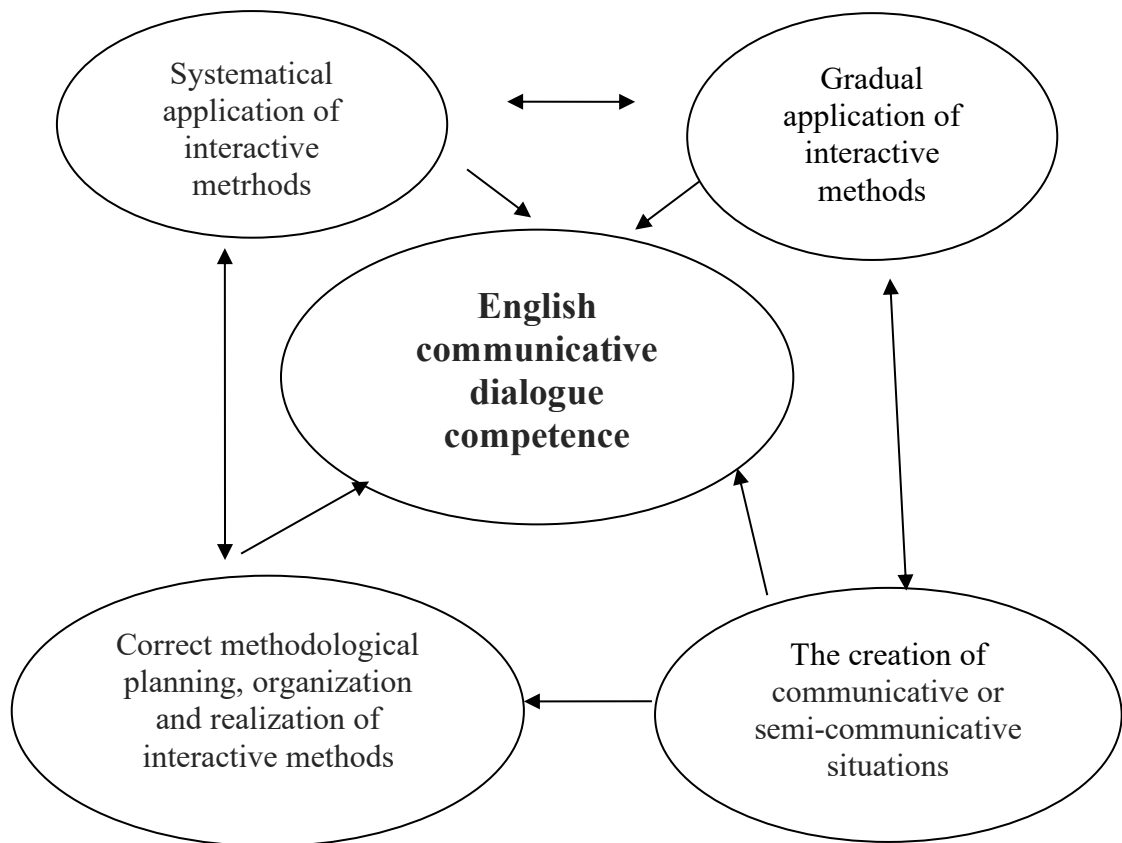
First, interactive methods should be used systematically in English lessons.

Secondly, interactive methods should be aimed at the gradual formation and development of dialogic skills.

Third, communication and interaction of students should take place in communicative or semi-communicative situations of a problematic nature, as close as possible to the real conditions of communication, or situations with a lack of information.

Fourth, interactive methods become an effective means of developing communicative dialogue competence only on the condition of correct methodological planning, organization and realization. The task, performed by students while various forms of interaction should be communicative and create a communicative situation during its implementation.

Thus, the application of our model for the development of communicative dialogue competence of high school students through interactive methods in English lessons, which covers the defined methodological conditions, can greatly facilitate such a complex task of the teacher, as it is a systematic and holistic approach to organizing English learning, and mastering dialogue competence by high school students.

Pic. 1. The Model of the development of communicative dialogue competence of high school students through interactive methods in English lessons

The program of diagnostic experiment solved the following tasks:

- to study the school practice of development of communicative dialogue competence of high school students in English lessons;
- to study the initial level of formation of English-language communicative dialogue competence in the participants of the experiment;
- to verify the theoretical generalizations of the first and second sections of our work.

The diagnostic experiment took place in two stages.

In the first phase of the experiment, we conducted a survey of English school teachers to find out what approaches and methods they use to develop communicative dialogue competence of high school students.

The second stage was aimed at determining the level of formation of components of English-language communicative dialogue competence in high school students. Thus, a combination of several methods and research techniques was used. We observed lessons, studied the educational documentation and English lessons plans for senior classes.

The results of the diagnostic experiment allowed us to conclude that most teachers are not informed about the method of organizing interactive methods, do not have a holistic view of communicative dialogue competence, stages of its formation, do not know how to encourage students to cooperate in groups and regroup students, while changing forms of interaction.

The determination of the level English communicative dialogue competence of students of 10 A and 10 B forms revealed the domination of the average level both in the control class (54.7%) and in the experimental class (61.1%). Only 12.5% of students in the control and 10.7% of the experimental classes have a high level of English-language communicative dialogue competence. While 32.8% of students in the control classes and 28.2% in the experimental classes have a low level. These results are presented in table 1.

Criteria Levels	10 – A (experimental class)				10 – B (test class)			
	Criteria on 1 (%)	Criteria on 2 (%)	Criteria on 3 (%)	Criterion 4 (%)	Criteria on 1 (%)	Criterion 2 (%)	Criterion 3 (%)	Criterion 4 (%)
High	3,3	2,5	3,8	2,9	2,8	1,9	3,4	2,6
Medium	13,67	12,24	16,34	12,45	15,27	16,1	18,9	11,43
Low	8,2	7,53	9,85	7,22	7,05	6,81	8,79	5,55

Thus, we can draw conclusions about the insufficient level of formation of English communicative dialogue competence in high school students.

The third section of our work was devoted to the practical development of communicative dialogue competence of high school students by means of interactive methods in English lessons.

This section contains the sets of interactive tasks aimed at developing the dialogue competence of students' 10 - 11 forms that can be used as fragments of lessons on certain topics identified by the program and curriculum. This section also presents lesson plans that contain different types of interactive methods, as well as a group project.

The interactive tasks that we developed make up sets of interconnected tasks that are logically consistent and methodically built. Some interactive tasks consist of exercises with different types of interaction. First, the communicative task is performed individually, then in pairs, and finally in a group. Some tasks represent so-called "mingle", or when students work as the whole class, but communicating with classmates individually, asking questions and writing down answers for further discussion in pairs or groups.

Depending on the objectives of a particular lesson, the tasks can be used at different stages of learning: at the beginning of the study, to activate basic knowledge, to practice the use of lexical or grammatical material, in reading lessons at the stage of discussion before reading the text.

We have developed five lesson plans on the following topics:

- 1) Traveling Ukraine. Unusual Touristy Destinations in Ukraine;
- 2) Learning foreign languages;
- 3) Spare time hobbies and interests;
- 4) Holidays and festivals;
- 5) Environmental issues.

The lesson plans we have developed contain different types of interactive exercises that form a logical and consistent lesson plan. While their development and planning, we used the model of development of communicative dialogue competence. They are built taking into account all the methodological features identified in 2.1. of this work.

Thus, the tasks and objectives of the work are completely fulfilled.

The **practical significance** of the work is that trained students or teachers can use its results and English lessons plans in preparation for English classes while teaching high school students dialogue skills. The practical significance of the work also lies in the fact that we conducted a diagnostic experiment, the empirical results of which can be used in research on the formation and development of communicative dialogue competence of high school students through interactive methods in English lessons.

Approbation. The theoretical conclusions of our study were covered at the 8th International Scientific Conference: «Youth of Ukraine».